

સંપ્રદાયનો સર્વાંગી વિકાસ કરતું શ્રી સ્વા. મંદિર - સરદારનું મુખપત્ર

સ્વામિનારાયણ ચિંતન

ઓક્ટોબર, ૨૦૧૮ • બે વર્ષ લવાજમ રૂા. ૧૬૦/-

સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના

દિવ્ય લીલાચરિત્ર મહિમાગાથા

વાંચો... દિવ્ય લીલાચરિત્રોના માહાત્મ્યગાનની પ્રસ્તુત લેખમાળા

લેખાંક : ૨

**જલઝીલણી મહોત્સવ
સરધાર**

સરધારધામને આંગણે ભગવાન શ્રીહરિ તથા નંદસંતોના પ્રાસાદિક મીન સરોવરમાં પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ તથા સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજીના માર્ગદર્શન પ્રમાણે પૂ. સંતો-હરિભક્તોની ઉપસ્થિતિમાં ઉજવાયેલ જલઝીલણી મહોત્સવ

**મોટીવેશનલ સેમીનાર
સરધાર**

તીર્થધામ સરધાર ખાતે પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદથી સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજીની પ્રેરક ઉપસ્થિતિમાં સરધાર મંદિર છાત્રાલયમાં વિનામૂલ્યે નિવાસ કરતા કોલેજીયન વિદ્યાર્થીઓ સાથે હીરઉદ્યોગપતિ શ્રી સવજીભાઈ ધોળકીયાનો મોટીવેશનલ સેમીનાર તથા મંદિર દર્શનાર્થે પધારેલ શ્રીરામકૃષ્ણ મિશનના સંતો

स्वामिनारायण ચિંતન

પ્રયોજક : પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

વર્ષ :- ૬ | અંક :- ૯ | તારીખ :- ૨૦ ઓક્ટોબર, ૨૦૧૮

અધ્યક્ષશ્રી

ઉપાધ્યક્ષશ્રી

પ.પૂ. ધ.ધુ. ૧૦૦૮ આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજ

પ.પૂ. ૧૦૮ ભાવિચાચાર્ય શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજ

પ્રસિદ્ધ કલા

શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર
મું. સરદાર, તા.જી. રાજકોટ

પ્રકાશક - માલિક - તંત્રી
દાધુ પતિતપાવનદાસજી

સંપાદક
સ્વામી આનંદસ્વરૂપદાસજી (વેદાંતચાર્ય)

લેખન - સંકલન
સાધુ અમૃતસ્વરૂપદાસજી
ગુસ્ત્ર : પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

લવાજમ દર
બે વર્ષ : રૂ. ૧૨૦/-
પંચવાર્ષિક : રૂ. ૩૫૦/- • પચ્ચીસ વર્ષ : રૂ. ૭૫૦/-
પરદેશમાં લવાજમ : \$ 200 U.S.A., £ 125 U.K.

સંપ્રદાયનો સર્વાંગી વિકાસ કરતું શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - સરદારનું રજિસ્ટર્ડ મુખપત્ર. દર માસની ૨૦ તારીખે પ્રકાશિત થતું, આપના સમગ્ર કુટુંબ-પરિવારમાં આનંદ અને સંસ્કારની સૌરભ પ્રસરાવે અને જીવનનું અનેરું ઘડતર કરતું સામયિક.

લવાજમદર ગંગે
ગ્રાહક પત્ર વ્યવહાર

‘ચિંતન કાર્યાલય’, શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - સરદાર
તા.જી. રાજકોટ - ૩૬૦૦૨૫. ફો.નં. ૦૨૮૧ - ૨૭૮૧૨૧૧

www.sardhardham.com chintankaryalay@gmail.com

છબીકલા : શિવલાલ સુદાણી - બારમથ
મો. ૯૮૭૯૨ ૬૯૫૪૦

ગૂતન વર્ષાભિનંદન

દિપાવલીનો શુભપર્વ આપ સર્વેના જીવનમાંથી હતાશા, ઉદાસીનતા, નકારાત્મક વિચારો, દુઃખ-દારિદ્રતા અને વિટમણાઓના અંધકાર દૂર કરે અને સત્ય, ધર્મ, હર્ષ, ઉલ્લાસ, અને શ્રદ્ધા-વિશ્વાસના દીપ પ્રકાશમાન કરે તેવી સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના ચરણોમાં પ્રાર્થના.

નૂતન વર્ષના પ્રારંભે સંત સમાગમ દ્વારા ભગવાન શ્રીહરિના પારિજાત પુષ્પથી સુગંધિત બની શુકલપક્ષના ચંદ્રવત્ આજ્ઞા-ઉપાસનાની સાથે ષડ્અંગી સંપ્રદાયની દેહતાવાળું જીવન થાય, સંસારના ત્રિવિધ તાપોનું શમન થાય, દિવ્ય સુખની અનુભૂતિ થાય, અશાંત મનને શાંત થાય, બ્રહ્મરૂપ થઈ પરબ્રહ્મની આરાધના થાય અને જીવને સત્સંગ ભક્તિના રંગે રંગીને સંપ્રદાયના સાચા સિદ્ધાંતોની સમજણ પ્રાપ્ત થાય ભગવાન શ્રીહરિના ચરણોમાં પ્રાર્થના.

વિક્રમ સંવત ૨૦૭૫થી શરૂ થતાં દરેક સૂર્યોદય આપના તથા આપના પરિવારના જીવનમાં નવી આશા, ઉમંગ, સફળતા, આનંદ અને ઊર્જાથી સમૃદ્ધ બને તેમજ દરેક સૂર્યાસ્ત સંતોષ, સત્કાર્ય, સમર્પણ અને ત્યાગથી પૂર્ણ બને અને આપ સર્વે જીવનમાં સુખ-શાંતિ, સમૃદ્ધિ, ધર્મ-જ્ઞાન-વૈરાગ્ય-ભક્તિની અભિવૃદ્ધિ થાય અને ભગવાન શ્રીહરિએ સ્થાપેલ મૂળ સંપ્રદાયના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોને પોષણ મળે તથા સત્સંગનો સર્વાંગી વિકાસ થાય તેવી સદૈવ કામના સહ પ.પૂ. સનાતન ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી તથા પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ભાવિચાચાર્ય લાલજી શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી તેમજ સરદાર નિવાસી સમગ્ર સંતમંડળના શુભાશીર્વાદ સહ...

લી. સ્વામી નિત્યસ્વરૂપદાસજીના
ઘણા હેતુપૂર્વક જય શ્રી સ્વામિનારાયણ.

અનુક્રમણિકા

- ૦૧ | સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના દિવ્ય લીલાચરિત્ર મહિમાગાથા
- ૦૨ | વચનામૃત ઉપોદ્દ્યાત પ્રકરણમાં ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણની સ્વાભાવિક દિવ્ય લીલાચેષ્ટા
- ૦૩ | સત્સંગ સમાચાર પત્રિકા

૦૪
૧૯
૨૨

લક્ષ્ય ટી.વી. ચેનલ દ્વારા...
સમગ્ર ગુજરાતમાં ઘેર બેઠા આપ માણો...

<p>પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ધર્મકુળ મુગટમણિ શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીની દિવ્ય અમૃતવાણી સમ્પ : ૬રોજ</p>	<p>પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજીના શ્રીમુખે સત્સંગ કથાપારાયણ ૬રોજ રાત્રે ૮.૦૦ થી ૧૧.૦૦</p>	<p>પૂ. સ્વામી શ્રી પૂર્ણસ્વરૂપદાસજીના શ્રીમુખે સત્સંગ કથામૃત ૬રોજ સવારે ૬.૦૦ થી ૭.૦૦</p>
--	---	--

સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના દિવ્ય લીલાચરિત્ર મહિમાગાથા

લેખક - ૨

ભગવાને આ પૃથ્વી ઉપર અનેક અવતારો લઈ આવા અનેક ચરિત્રો કરેલા છે. એ ચરિત્રોનું વાંચન, શ્રવણ અને મનન કરી અનેક ભક્તો ભગવાનના આનંદમય ધામને પામી ગયા છે. એમાં સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણે કરેલા ચરિત્રો તો અનોખા જ છે. કારણ કે, આ ભગવાન શ્રીહરિ તો અનંતકોટિ બ્રહ્માંડના રાજધિરાજ અક્ષરધામાધિપતિ છે. માટે તેમની લીલાનું થોડું જ ચિંતવન કરનાર પણ મોટી પદવીને પામે છે. અહીં પ્રસ્તુત લેખમાળા દ્વારા ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણે આ ધરા ઉપર પ્રાગટ્ય પામીને જે જે અનુપમ લીલાચરિત્રો કર્યા છે તેના માહત્મ્યન વાંચવા-વિચારવાથી જીવાત્માના આત્મિક કલ્યાણનું સર્વાંગી પોષણ થશે.

સાધુ અમૃતસ્વરૂપદાસજી, ગુરૂ : પૂ. સ. ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

અપાર ખજાનો હોય તોપણ તે ચિંતામણિને તુલ્ય ન કહેવાય, ચાહે તેવા વૃક્ષ હોય પણ તે કલ્પવૃક્ષને તુલ્ય ન ગણાય. તે રીતે શ્રીહરિનાં આ ચરિત્ર એવાં છે કે તેને તુલ્ય બીજા કોઈના ચરિત્ર થઈ શકતા નથી. જેની બુદ્ધિ કુશાગ્ર હોય તે જ સમજી શકે. ઓછી બુદ્ધિવાળાને તો તે સમજાય જ નહિ. આંધળા માણસને અનેક પ્રકારનાં રૂપ દેખાડો. બહેરાને અનેક પ્રકારનાં વાજિંત્ર સંભળાવો. શબની આગળ ચાહે તેવા મેવા મીઠાઈ મૂકો, તેનાથી કશું પ્રયોજન સિદ્ધ થતું નથી. તેમ જ બુદ્ધિહીન મનુષ્યમાં પણ છે. (તે બુદ્ધિહીન મનુષ્ય શ્રીહરિના આવા સર્વોપરી ચરિત્ર દેખીને કે સાંભળીને પ્રસન્ન થતા નથી.) તેને માટે આ ચરિત્ર કહ્યાં નથી. આ તો બુદ્ધિમાનને માટે જ હેતુથી કહ્યા છે.

(પૂર : ૪, તરંગ - ૫૦)

ભગવાનના ચરિત્ર તો અનંત અને અપાર છે. તે વિવિધ પ્રકારના છે અને બધા જ અલગ-અલગ રીતના છે. મનુષ્યનો મોક્ષ કરવાને માટે ભગવાન પવિત્ર મનુષ્ય ચરિત્ર કરે છે. તે મનુષ્ય ચરિત્રોમાં પણ જે દિવ્ય ભાવ લાવીને ગાય છે. તે ગાયક ભક્તજન ભગવાનના ધામમાં જાય છે. ભગવાનના ચરિત્ર મોક્ષ આપનારા છે. ભલે તે યોગ્ય હોય કે અયોગ્ય હોય. તે ચરિત્રોમાં જે મનુષ્યભાવ પરઠીને દોષ જુએ છે તે મર્યા પછી જમપુરીમાં જાય છે. જીવને બ્રહ્મરૂપ કરવા માટે ભગવાનના બધા જ ચરિત્ર અનુપમ છે. ભગવાનના ચરિત્રોને અમૃતમય સમજીને ગાવા જોઈએ. આના સિવાય બીજી કોઈ સિદ્ધાંત વાર્તા નથી. ધર્મ, ભક્તિ અને વૈરાગ્ય જેવા કલ્યાણકારી સાધન તેમાં આવી જાય છે.

(પૂર : ૪, તરંગ - ૭૨)

ભગવાનનાં જેટલા ચરિત્ર છે તે બધાને મોક્ષકારી જાણવા. જેને ભગવાનનાં ચરિત્રોમાં ક્યારેય અવગુણ ન દેખાય તે જ ખરો એકાંતિક દાસ (ભક્ત) કહેવાય.

(પૂર : ૪, તરંગ - ૭૭)

સ્વયં સર્વશક્તિમાન ભગવાન હોવા છતાં મનુષ્ય ચરિત્ર કરે છે. ભક્તજનોને તેવા ચરિત્ર ગાવા થાય એવું પણ શ્રીહરિને એક તાન હતું. શ્રીહરિના જેટલા મનુષ્ય ચરિત્ર છે તે બધાને દિવ્ય સમજવા જોઈએ. તેમાં એક લેશમાત્ર પણ માયા નથી. શ્રીહરિનો ઉપદેશ પણ પરમ પદ-મોક્ષને પમાડનારો છે.

(પૂર : ૪, તરંગ - ૮૬)

શ્રીહરિના ચરિત્રો તો અનંત છે તેનો ભવબ્રહ્માદિક દેવો, શેષ, શારદા, નારદ, શુકદેવજી અને વ્યાસમુનિ તેમના જેવા પણ કોઈ પાર પામી શકતા નથી. જેમ મહાસાગર અપાર છે

તેમ શ્રીહરિના ચરિત્ર પણ અપાર છે. તેનો પાર કોણ પામી શકે ? જીવ અક્ષરરૂપ થાય તો પણ પાર ન પામે. ભૂમિ ઉપર અનંત જીવસૃષ્ટિ છે, તેઓ બધા સાગરનું પાણી પીવે તો પણ તે શું ખૂટે ? ન જ ખૂટે, તે તો અખૂટ જ રહે. તે રીતે જ શ્રીહરિના ચરિત્રરૂપી સુધા-અમૃતનો પાર આવે જ નહિ. ચાહે તેટલા જીવ પીવે છતાં પણ સાગરનું જળ રંચમાત્ર પણ ઘટે નહિ. ઈન્દ્ર વર્ષે વર્ષે ચાર-ચાર માસ સુધી સમુદ્રનું અપાર જળ લે છે, છતાં સાગરનું પાણી અખૂટ રહે છે. લેશમાત્ર પણ ઘટતું નથી. તે રીતે જ શ્રીહરિના ચરિત્ર અખૂટ છે. ચાહે તેટલા ઠામ ભરોને ? હરિભક્તોને શ્રીહરિના ચરિત્રનો જ આહાર છે. ચરિત્ર સિવાયની ચીજને તેઓ નહારી માને છે. એટલા માટે હરિભક્તો પોતાના નિર્વાહને માટે શ્રીહરિનાં ચરિત્રોના ઠામ ભરી લે છે. પવિત્રતા વિનાની જે જે વસ્તુઓ છે તે બધી મનુષ્ય જાતિને માટે વર્જ્ય છે, તે શ્રીહરિના ચરિત્ર સિવાયની જેટલી વાતો છે તેને હરિભક્તો કુમાર્ગ ગણે છે. જે લોકો ખરાબ માર્ગે ચડી જાય છે તેને અપાર દુઃખ થાય છે. જે શ્રીહરિનાં ચરિત્ર છે તે કલ્યાણનો સર્વશ્રેષ્ઠ માર્ગ છે. હરિચરિત્રોને જ કલ્યાણનો માર્ગ જાણીને સુજ-શાણા સંતો તેનું વારંવાર પાન કરે છે અને તેનાથી ભગવાન અપાર પ્રસન્ન થાય છે. તે બાબતને બુદ્ધિશાળી સંતો જાણે છે.

(પૂર : ૫, તરંગ - ૪૫)

આ ભૂમિ ઉપર જેટલી આકૃતિઓ છે, જે કાંઈ નજરે દેખાય છે, તે બધું જ સોનાનું હોય અને તેના પ્રત્યેક વિભાગમાં ઠેકઠેકાણે શ્રેષ્ઠ ચિંતામણિઓને જડ્યા હોય તો તેમાં ન્યૂન કે અધિક, સારું-નરસું કોને કહેવું ? તે રીતના જ શ્રીહરિના બધા ચરિત્ર છે. બધા જ સર્વોત્તમ અને શ્રેષ્ઠ છે. દેવમનુષ્યાદિના જેવો કોઈ ચરિત્રોમાં ભેદ નથી. શ્રીહરિના જે ચરિત્ર છે તે બધા મોક્ષદાયી છે. જેને અંતસમયે તે ચરિત્ર યાદ આવી જાય તો તેની અસદ્ગતિ થાતી નથી. રાત દિવસ શ્રીહરિના ચરિત્રોમાં ચિત્તને જે રાખવું તેમાં જ ખરો લાભ છે.

(પૂર : ૫, તરંગ - ૭૩)

શ્રીહરિ ચરિત્રોના જેવો બીજો કોઈ રસ નથી. તે ચરિત્ર રસને જે માણે તે જ તેને જાણી શકે છે. હરિચરિત્રરસ સિવાયના બીજા જે શુંગારાદિ રસ છે તે તો આ રસની આગળ અત્યંત ફિક્કા પડી જાય છે. હરિચરિત્રરસ સિવાયના અન્ય રસોમાં જેને પ્રેમ હોય છે તેને ભગવાનનું ધામ મળતું નથી. બીજા રસ ભોગવવામાં તો અનંત જન્મ વિતાવ્યાં છતાં તેનો આજ સુધી અંત આવ્યો નથી. રાતદિવસ આવો જે વિચાર કરવામાં આવે, તો તે વિચાર કરનારો જીવ માયિક પંચવિષયના રસથી પોતાના સ્વરૂપને કાંઈ જુદું જ અનુભવે છે

શ્રીહરિની મૂર્તિ અને ચરિત્ર તે બંનેને એક કરી જાણે, પણ ચરિત્રમાં એક આણું જેટલી પણ વ્યૂત્પત્તિ ન માને, એમ સમજનારાના મોક્ષમાત્ર ફરક રહેતો નથી, એમ શ્રીહરિ હંમેશાં કહેતા હતા. મૂર્તિમાં અને ચરિત્રોમાં જેટલો ફરક સમજવામાં આવે તેટલો જ મોક્ષમાં પણ તેને ફરક રહેવાનો. જેને જેવી સમજણ હોય તેવું તે મોક્ષરૂપ ફળ પામે છે.

(શ્રીહરિચરિત્રામૃતસાગર : ૮/૪)

અને જ્યાં સુધી જીવાત્મા સ્વસ્વરૂપને માયિક ભોગ્ય પદાર્થોથી અલગ નથી અનુભવતો ત્યાં સુધી તે શ્રીહરિચરિત્રરસમાં ચોંટી શકતો નથી. જીવને જ્યારે સર્વશ્રેષ્ઠ ચથાર્થ જ્ઞાન થાય છે ત્યારે તે હરિચરિત્રરસમાં ચોંટે છે અને ત્યારે જ તે સંસારના પારને પામે છે.

(પૂર : ૬, તરંગ - ૧)

ભગવાનના જે જે ચરિત્ર દિવ્ય હોય કે મનુષ્ય ચરિત્ર હોય, તે બધા જીવના મોક્ષ માટે જ કર્યાં હોય છે. એમ જે સમજે છે તે ભગવાનના ભક્તોમાં સર્વ શ્રેષ્ઠ છે. જે ભક્ત ભગવાનના ચરિત્રોમાં ક્યારેય દોષ ન સમજે (જુએ) તો તે ભક્ત જેવા ભગવાનનિત્ય નિર્દોષ છે તેવો નિર્દોષ થાય છે.

(પૂર : ૬, તરંગ - ૪/૧૫-૧૬)

શ્રીહરિના ચરિત્રરૂપી સુખના સાગરમાં કોઈ પણ જાતનું દુઃખ આવતું નથી અને હરિના ચરિત્રરૂપી સાગર સિવાય બીજે બધે-ચારે કોર તો દુઃખનો દાવાનળ સળગતો જ હોય છે. પ્રાકૃત-લૌકિક બુદ્ધિના મનુષ્યને તેવું દેખાતું-સમજાતું નથી. તે તો તેમાં આંધળી દોટ દઈને બળી મરે છે.

(પૂર : ૬, તરંગ - ૪)

શ્રીહરિની વાતો-ચરિત્રો અમાપ છે. તેને માપમાં લાવવા તે તો શેષના જેવા અનંત, જેટલું પોતાનું બળ હોય તે વાપરીને

કહે, તો પણ બધું કહેવા સમર્થ થાતા નથી. કરોડો યુગ સુધી કહેતા રહીએ તોએ પાર ન આવે એટલા બધા હરિચરિત્રો છે. તો પછી હવે તે ચરિત્રોનો નિર્ધાર કોનાથી થાય ? યુગો સુધી મનના જેટલા વેગથી રાત દિવસ શ્રીહરિના ચરિત્રોને કહેતા રહીએ તો પણ તે અમાપ ચરિત્રો માપમાં આવતા નથી.

(પૂર : ૮, તરંગ - ૧૧)

‘હરિચરિત્ર રસ લોભી જે ભયેઉ, તાકો દુઃખ માત્ર સો ગયેઉ; સુખ માત્ર જે તેસો કહાવું, હરિ ચરિત્ર કે માંહિં રહાવું. ઈનસેં અપર સુખ નહીં કોઈ, ભવ બ્રહ્મા સબ કહત સોઈ; જોગ તપકો ફલ હે એહા, હરિચરિત્રમેં કરના નેહા. હરિકે ચરિત્રમેં ભયે જેહિ નેહું, સાધન અનંત પૂરે ભયે તેહું; તાકો નામ હિ મોક્ષ કહાવે, ભવ ભટકન બહોરી નહિ આવે.’

જે ભક્તો શ્રીહરિના ચરિત્રરસના ભોગી થાય છે તેમના બધા જ દુઃખોનો નાશ થઈ ગયો છે. અને જે સુખમાત્ર કહેવાય છે તે બધાં જ શ્રીહરિના ચરિત્રોમાં આવીને રહ્યાં છે. આ હરિચરિત્રોથી અન્ય ઊંચું કોઈ સુખ નથી, એમ ભવ અને બ્રહ્માદિક દેવો પણ કહે છે. યોગ અને તપનું પણ ખરું ફળ એ છે કે શ્રીહરિના ચરિત્રોમાં સ્નેહ કરવો. જેને શ્રીહરિના ચરિત્રોમાં પૂર્ણ સ્નેહ થયો હોય તેના અનંત સાધન પૂરા થઈ ગયા છે, એમ જાણવું અને તેનું જ નામ મોક્ષ કહેવાય છે.

શ્રીહરિના ચરિત્રોમાં સ્નેહ કરનારાને ફરીવાર ભટભટકણ રહેતું નથી. ભગવાન શ્રીહરિના અક્ષરધામમાં જઈને પણ ભગવાનના ભક્તે શ્રીહરિના ચરિત્ર અખંડ સાંભળવાના છે, એટલું ભગવાનના ભક્તે કરવાનું છે. શ્રીહરિના ચરિત્રોને સાંભળ્યા પછી શ્રીહરિની મૂર્તિમાં જીવને બળપૂર્વક જોડી દેવાનો છે. તેને એક પલક વાર પણ દૂર થવા દેવાનો નથી અને બીજી બધી વાસનાને તોડી દેવાની છે.

(પૂર : ૮, તરંગ - ૫૭)

‘શ્રીસહજાનંદ સ્વામિ કે, ચરિત્રહિ પરમ પુનિત; શ્રવણ કરત જેહિ ભાવ કર, નિરમલ હોત અતિ ચિત. જ્યું જ્યું શ્રવણ કરત જન, ચરિત્ર હિ વારમવાર; ત્યું ત્યું નિરમલ હોત મન, મૂર્તિ લગ હી પ્યાર.’

ભગવાન શ્રીસહજાનંદ સ્વામીના ચરિત્ર પરમ પુનિત છે. જે મનુષ્ય અતિ શ્રદ્ધાના ભાવથી તેને સાંભળે છે તેનું ચિત્ત અત્યંત નિર્મળ થાય છે. મનુષ્ય જેમ જેમ આ ચરિત્રોને વારંવાર સાંભળે છે તેમ તેમ તેનું મન નિર્મળ થાય છે અને શ્રીહરિની મૂર્તિ અતિશય પ્યારી લાગે છે. શ્રીહરિના ચરિત્ર અનંત જન્મોના પાપોનો નાશ કરીને મોક્ષ અપાવનારા છે. જે મનુષ્યને મોક્ષનો ખપ હોય તેને માટે તો આ ચરિત્રો જહાજ જેવા છે. જે મનુષ્ય શ્રીહરિના ચરિત્રોને સાંભળે છે તેને આ ચરિત્રરૂપી જહાજ ભવસાગરથી પાર ઉતારે છે. જે લોકો ભવસાગરમાં બૂડી રહ્યા છે, તેમને માટે શ્રીહરિચરિત્રોના સિવાય બીજું કોઈ જહાજ નથી. મુમુક્ષુઓને સંસારસાગરથી તારવાને માટે શ્રીહરિએ અનંત ચરિત્ર કર્યા છે. શ્રીહરિના ચરિત્રો વિના આ સંસારનો પાર પામી શકાતો નથી. તેના વિના વારંવાર જન્મ મરણ થયા કરે છે અને લખચોરાશી તથા જમપુરીનું દુઃખ વારંવાર આવ્યા કરે છે. તે દુઃખોથી જેને ત્રાસ લાગતો હોય તેને શ્રીહરિના ચરિત્રોની તરશ લાગે છે. અનંત પ્રકારના જે વ્યાધિ હોય છે તેનો વિનાશ પણ હરિચરિત્રોથી તત્કાળ થાય છે.

ભગવાન શ્રીહરિના ચરિત્ર રૂપી આ અમૃત અન્ય કહેવાતા અમૃતોમાં ભારે અને સર્વોત્તમ અમૃત છે. જેટલા રસ કહેવાતા હોય છે તેમાં ઉત્તમ રસરૂપ છે અને સારમાં પણ અતિશય સારરૂપ છે કે જે તે હરિચરિત્રોનું સ્મરણ કરે છે તે અખંડ આનંદોલ્લાસને માણતો રહે છે. તે ચરિત્રો સિવાયનું રાજપાટ કે પુત્ર-પરિવાર વગેરે જે કાંઈ સારું માનવામાં આવે છે, હકીકતમાં તે મૂર્તિમાન દુઃખ જ છે અને પાપ કરનારું છે, તે કોઈને નજરમાં આવતું નથી.

જ્યારે ભૂમિ ઉપર પુષ્કળ વરસાદ વરસે છે ત્યારે તે પાણી જમીન ઉપરના નાના મોટા જે સરોવર હોય તેમાં ભરાઈ જાય

છે. જેની જેટલી ઊંડાઈ હોય તેટલું પાણી તેમાં સ્થિર થાય છે. જ્યાં જમીન જેટલી નીચે હોય ત્યાં તેટલું પાણી ભરાઈ રહે છે. તેમ મનુષ્યમાં જેને જેટલી મોક્ષની ગરજ હોય તેને તેટલી નીચી ભૂમિ જાણવી. તેમ શ્રીહરિના જે ચરિત્ર છે તે વરસાદને ઠેકાણે છે તેમાં જે જીવ મોક્ષભાગી હોય ત્યાં તે હરિચરિત્ર ઠેરાય છે - સ્થિર થાય છે. ભૂમિ ઉપર વૃક્ષ અનેક પ્રકારના છે અને તેના ગુણ પણ ભિન્ન ભિન્ન છે. વૃક્ષનો પોતાનો ગુણ જેવો હોય તેવો તેમાં રસ ઊપજે છે, પણ પાણીમાં તો પોતાના જ ગુણ રહ્યા હોય છે. ભગવાન શ્રીહરિના ચરિત્રો એવા જ છે કે જે શ્રોતાના હૃદયમાં જેવી ભાવના હોય છે તેવું તેને ફળ મળે છે.

(પૂર : ૮, તરંગ - ૧)

જે શ્રીહરિ આ ભૂમિ ઉપર પ્રકટ થઈને વિચરણ કરે છે અને તેમણે જે જે ચરિત્ર કર્યા છે તે પ્રકટનાં ચરિત્રો તો મૂર્તિમાન છે. જ્યાં સુધી આ બ્રહ્માંડ રહેશે ત્યાં સુધી તે ચરિત્રો મૂર્તિમાન રહેશે. શ્રીહરિ ચરિત્રરૂપે થઈને સદાય રહે છે અને એ પણ પોતાની ઈચ્છાથી જ રહે છે. પ્રકટ મૂર્તિરૂપ શ્રીહરિ જે રીતે જીવોનો મોક્ષ કરે છે તે રીતે જ ચરિત્રરૂપ શ્રીહરિ પણ જીવોનો મોક્ષ કરે છે.

‘ચરિત્ર મૂર્તિ એક કરી જાને, ચામેં અનુ એક નુન્ય ન માને; તાકે મોક્ષ મેં ફરક ન લેશા, શ્રીહરિ એસે કહેઈ હમેશા. દો મેં ફરક હિ સમજત જિતના, મોક્ષ મેં ફરક રહત તિતના; જેસી જાકી સમજ રહાયે, તેસો સોઈ મોક્ષફલ પાવે.’

શ્રીહરિની મૂર્તિ અને ચરિત્ર તે બંનેને એક કરી જાણો, પણ ચરિત્રમાં એક અણું જેટલી પણ ન્યૂનતા ન માને, એમ સમજનારાના મોક્ષમાં લેશમાત્ર ફરક રહેતો નથી, એમ શ્રીહરિ હંમેશાં કહેતા હતા. મૂર્તિમાં અને ચરિત્રોમાં જેટલો ફરક સમજવામાં આવે તેટલો જ મોક્ષમાં પણ તેને ફરક રહેવાનો. જેને જેવી સમજણ હોય તેવું તે મોક્ષરૂપ ફળ પામે છે.

(પૂર : ૮, તરંગ - ૪)

વિષયી-પામર અને મુમુક્ષુ જે જીવો શ્રીહરિના આ ચરિત્રોને સાંભળશે. તે જીવના ગમે તેવા પ્રબળ કર્મ બંધ હશે તો પણ હરિચરિત્રોને સાંભળવાથી તે તત્કાળ જ કર્મબંધનથી છૂટી જશે. શ્રીહરિના ચરિત્રોનો એવો મહાન પ્રતાપ છે કે તેને સાંભળવાથી અપાર પાપોનો પ્રલય થઈ જાય છે. એક એક જીવના માથા ઉપર આખા બ્રહ્માંડથી પણ વધારે પાપો ભર્યા છે. તે જીવ સાધન કરી કરીને પણ કેટલા સાધન કરી શકે ? સાધન કરવા છતાં એ પાપ તો રહેવાના જ છે. પાપ કર્યા હોવાથી ફરીવાર શરીર તો ધારણ કરવું જ પડશે અને તે અંગે કાંઈ જ સંદેહ નથી. શ્રીહરિના ચરિત્રો સિવાયના બીજા જેટલા સાધન છે તે બધા વારંવાર સંસારમાં ભટકાવનારા છે.

ભગવાન મનુષ્ય દેહ ધારે છે ત્યારે મનુષ્યની રીતે પ્રેમથી તેવા ચરિત્રોને કરે છે. દેવોમાં દેવોની રીતે, પશુઓમાં પશુઓની રીતે અને દિવ્યધામમાં દિવ્ય રીતે શ્રીહરિ પ્રેમથી ચરિત્રોને કરે છે. દેવ, મનુષ્ય, પશુ અને દિવ્યધામ એમાં શ્રીહરિ જ્યાં હોય ત્યાં જે ચરિત્રોને કરે છે, તેને સંભારનારા લોકોનો તે ચરિત્રો મોક્ષ કરે છે.

(શ્રીહરિચરિત્રામૃતસાગર : ૧૦/૫૧)

‘પ્રગટ હરિ કે વચન જેતા, ચરિત્ર કરી જાનના તેતા; તાર્ને રુચિ કરત જન જેતે, પાપ માત્ર બલી જાવત તેતે. હરિ કે ચરિત્ર સુને ઊન, ઓર કરે પુન્ય અનેક; અસ્મેદ જજા જીવત લગ, કરત રહે ધર ટેક. ગઈ કોટિક નિત નિતહિ, વિપ્રકું કરે દાન; જીવે જન ત્યાં લગહિ, તીર્થ તપ કરે મહાન.’

પ્રકટ શ્રીહરિના જેટલા વચન છે તેને શ્રીહરિના ચરિત્રના રૂપમાં જાણવા. મનુષ્ય હરિચરિત્રોમાં જેટલી રુચિ કરે છે તેટલા તેના પાપમાત્ર બળી જાય છે. શ્રીહરિના ચરિત્રોને સાંભળ્યા વિના બીજા અનેક પુણ્ય કર્મ કરે, જિંદગીભર અશ્વમેધ યજ્ઞ કરવાની ટેક ધારી રાખે, રોજ વિપ્રોને કરોડો ગાયોનું દાન કરે, જિંદગીભર તીર્થોની યાત્રા કરે અને મહાન તપ પણ કરે, આટલા બધા સત્કર્મ કરે. અને બીજા બાજુ મનને એકાગ્ર કરીને શ્રીહરિના ચરિત્રોને કોઈ એક જ દિવસ સાંભળે, તો તે શ્રીહરિચરિત્ર શ્રવણનું પુણ્ય ઉપર કહેલા સાધનો કરતા ઘણું જ મહાન કહેવાય છે. શ્રીહરિના મહિમાને જે સમજે છે. તેને તો મોક્ષ માટે કહેલા સાધનમાત્ર શ્રીહરિચરિત્રોમાં જ આવી જાય છે. તેને કોઈ સાધન કરવાનું બાકી રહેતું નથી.

(પૂર : ૯, તરંગ - ૩૦)

ભગવાન શ્રીહરિના ચરિત્રોમાં અનેક પ્રયોજન રહ્યા હોય છે. કોઈક સમજદારને જ તે સમજાય છે. એક પણ ચરિત્ર નિષ્પ્રયોજન નથી હોતું. જેની બુદ્ધિમાં ઘણી વિવેક શક્તિ હોય તે જ તેને જાણી શકે છે. જ્યારે તે કાર્ય સફળ પૂરું થાય છે ત્યારે તે પ્રત્યક્ષ જાણ્યામાં આવે છે.

(પૂર : ૯, તરંગ - ૩૦)

જ્યારે પરીક્ષિત રાજાને મૃત્યુ નજીક આવ્યું ત્યારે તેણે શ્રીકૃષ્ણની પૂર્ણ કૃપા માની. જ્યારે તેને ખરો વૈરાગ્ય ઉપજ્યો ત્યારે તેને બધા જ વિષયરસ ઝેર જેવા થઈ ગયા. શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનાં આશ્રય સિવાય બીજું કોઈ નિર્ભય સ્થાન તેને દેખાયું નહીં. તેણે મોક્ષ થવાનો સમય વિચારીને મોટા મોટા ઋષિઓને ત્યાં બોલાવ્યા. જે ઋષિઓને બોલાવ્યા તે બધા આવ્યા. તે બધાની ભાવથી પરીક્ષિતે પૂજા કરી. સહુના પછી શુકદેવજી આવ્યા. રાજા ઊઠીને તેની સન્મુખ ગયા. શ્રીકૃષ્ણના ચરિત્રોથી ભરેલાં પાત્રરૂપ જાણીને અને સહુથી અધિક મહાન શુકદેવજીને માનીને રાજાએ તેમને ઘણા જ ભાવથી પૂજ્યા. જે ભાગવતપુરાણ હતું તે શુકદેવજીને કંઈક હતું. પછી તે પરમ ઉદાર મુનિવરને સિંહાસન ઉપર બેસાડ્યા. એક શ્રીકૃષ્ણનાં શરણ વિનાના દુનિયાનાં પાતાળથી સ્વર્ગ પર્યંતના બધાં જ

ભોગ-સુખોને અનંત દુઃખોથી ભર્યા કહી દેખાડ્યાં. મનનાં બધા જ ઘાટ-સંકલ્પ શ્રીકૃષ્ણ સંબંધી જ થવા લાગ્યા. પછી તેઓ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને જે જે ચરિત્ર કર્યા તેને પ્રેમથી પૂછવા લાગ્યા.

સાત દિવસ અને સાત રાત સુધી અનેક રીતના શ્રીકૃષ્ણ ચરિત્ર સાંભળ્યા તથા વિચાર્યાં. પછી જ્યારે તેનો મરણ સમય થયો ત્યારે તેના મનમાં કોઈ પણ જાતનો ભય જણાયો નહિ. શ્રીકૃષ્ણચરિત્ર રૂપી સાગરમાં રાજા પરીક્ષિત લીન થઈ ગયા. દિવ્ય ચરિત્રોના શ્રવણ ચિંતનથી તેને દિવ્ય દેહ પ્રાપ્ત થયો. અને શ્રીકૃષ્ણના પાર્ષદ બની ગયા. એટલે કે ભગવદ્દામના મુક્ત બની ગયા. પરીક્ષિતને જેવી આતુરતા-તમત્તા હતી, તેવી આતુરતા જ્યારે મુમુક્ષુ ભક્તને થાય ત્યારે તેને બધા હરિચરિત્ર અમૃતના સમાન લાગે. તરશ વિના પાણીના ઉપર જેવો ભાવ રહે તેવો આતુરતા વિના સહજ ભાવ રહે છે.

(પૂર : ૮, તરંગ - ૪૩)

શ્રીસહજાનંદ સ્વામી શ્રીહરિના ચરિત્ર અપાર છે. જે ભક્તજન તેને સાંભળે તેનું અપાર ભાગ્ય કહેવાય. થોડું પુણ્ય હોય તો શ્રીહરિના ચરિત્રને સાંભળવામાં આદરભાવ થાય નહિ અને જેને શ્રીહરિચરિત્રમાં ભાવ થાય તેને ફરીવાર આ સંસારમાં જન્મ મરણ વગેરે રહેતું નથી. જેને ભવભટકણનું દુઃખ સમુદ્રના જેવું અપાર જણાય તે શ્રીહરિચરિત્રોમાં અતિશય અધિક સુખ માનશે. શ્રીસહજાનંદ સ્વામીના ચરણકમળ સુખરૂપ છે અને સંસારના દુઃખોથી ભરેલા કૂવામાંથી બહાર કાઢનારા છે, તે ચરણ કમળને હૃદયમાં ધારીને હવે શ્રીહરિચરિત્રોને કહું છું. જે ભક્ત શ્રીહરિના ચરિત્રોને કહે છે, સાંભળે છે તેને શ્રીહરિમાં સ્નેહ થાય છે. ચરિત્રને કહ્યા-સાંભળ્યા વિના શ્રીહરિમાં સ્નેહ ન થાય અને સ્નેહ થયા વિના દુઃખોનો નાશ થાય નહિ.

શ્રીહરિના ચરિત્ર મોક્ષભાગી જીવને માટે નોકા જેવા છે. અહીંયા મોક્ષભાગી મુમુક્ષુને કહ્યો છે. તેને શ્રીહરિના ચરિત્ર વિના બીજું કાંઈ ભાવે નહિ. મુમુક્ષુને તે ચરિત્રરૂપી અમૃત રસ ભાવે છે. તે સિવાયના અન્ય રસ તેને ગમતા નથી. હરિચરિત્ર વિનાના બીજા રસ તો તેને હાલાહલ ઝેર જેવા જણાય છે.

‘મુમુક્ષુજન સો જાનિયે, મોક્ષ ભાગી જન તેહ; હરિ કે ચરિત્ર વિન ઓરમે, કલુ ન કરે સો નેહ. અમૃત રસ હરિચરિત્ર મેં, પ્રીત ન કરે જન જેતે; વિષેષ પામર સો દેખનાં, પેટ ભરન હિ તેતે.’

મુમુક્ષુ જીવ તે કહેવાય કે જે મોક્ષભાગી હોય અને તે શ્રીહરિના ચરિત્ર સિવાય બીજામાં હેત કરે નહિ. અમૃતરસરૂપ

શ્રીહરિચરિત્રોમાં જેને પ્રેમ ન હોય, તે તો વિષથી, પામર અને પેટભરો મનુષ્ય છે, એમ જાણવું. વિષથી અને પામરજીવને માટે ક્યારેક શ્રીહરિ એવા ચરિત્ર કરે છે કે તેને સાંભળીને તેનું ચિત્ત તે ચરિત્રમાં ચોંટી જાય અને તેને સંસારનો રસ જે હોય તે નીરસ થઈ જાય. જે વિષથી મનુષ્યને સંસારમાં અપાર રસ જણાય છે. તેનો સંસારથી ઉદ્ધાર કરવા માટે શ્રીહરિ તેવા ચરિત્ર કરે છે.

(પૂર : ૧૦, તરંગ - ૧)

શ્રીહરિના જેટલા ચરિત્ર જે વેળાએ કર્યા હોય તે બધા અમૃતરૂપ છે અને અપાર જીવોનો ઉદ્ધાર કરનારા છે. શ્રીહરિના ચરિત્રોને જે નિર્ભાઈ-નિર્દોષ જાણે તેને નિષ્પાપ મનવાળા હરિભક્ત જાણવા. જે ભગવાનના ચરિત્રોને શુભ અને અશુભ એવા ભાગમાં વહેંચીને કેટલાકને ગ્રાહ્ય અને કોઈને ત્યાજ્ય કહે, આવો મનુષ્ય હરિભક્ત હોય તો પણ તે વિમુખ છે એમ જાણવું. વિષયમાં ઘણો આસક્ત એવો મનુષ્ય જો પોતામાં દોષ હોય તેને સ્વીકારે પણ તે ભગવાનના ચરિત્રોમાં ક્યારેય દોષ ન દેખે તે મનુષ્ય શુભ મતિવાળો છે, એમ સમજવું. હરિચરિત્રમાં દોષ જોનારાનો ક્યારેય ઉદ્ધાર થાય નહિ. ભલે તે ધર્મ પાળી પાળીને કરોડો જન્મ વિતાવે. તેણે પાળેલો ધર્મ જ તેને દોષ રૂપ થયો. કારણ કે તેને શ્રીહરિના ચરિત્રોમાં દોષ દેખાયો છે. ભગવાનના ચરિત્રોમાં ક્યારેય જે દોષ ન દેખે અને જેની બુદ્ધિ વિપરીત ન થાય તે જ અનંત ધર્મથી શ્રેષ્ઠ ધર્મ છે અને એવી જે બુદ્ધિ છે તે પણ અત્યંત પવિત્ર છે.

(પૂર : ૧૦, તરંગ - ૨)

ભગવાન મનુષ્ય દેહ ધારે છે ત્યારે મનુષ્યની રીતે પ્રેમથી તેવા ચરિત્રોને કરે છે. દેવોમાં દેવોની રીતે, પશુઓમાં પશુઓની રીતે અને દિવ્યધામમાં દિવ્ય રીતે શ્રીહરિ પ્રેમથી ચરિત્રોને કરે છે. દેવ, મનુષ્ય, પશુ અને દિવ્યધામ એમાં શ્રીહરિ જ્યાં હોય ત્યાં જે ચરિત્રોને કરે છે, તેને સંભારનારા લોકોનો તે ચરિત્રો મોક્ષ કરે છે.

(પૂર : ૧૦, તરંગ - ૫૧)

જેને પ્રકટના ચરિત્રોમાં મોહ ન ઊપજે તેને હનુમાનજી અને લક્ષ્મણજીના જેવા જાણવા. જેને મોહ ન થાય તે ગોપીઓ અને ઉદ્ધવજીના જેવા તો થોડા ભક્તો હશે. જેમ ભગવાનના ચરિત્રોમાં મોહ ન થાય તેમ ભક્તોમાં પણ મોહ થવો જોઈએ નહિ. અને જ્યારે તેમાં મોહ ન થાય ત્યારે તેઓ મોક્ષમાર્ગના બધા જ વિઘ્નોને તરી ગયા છે.

(પૂર : ૧૧, તરંગ - ૮૬)

ભગવાનના ભક્ત થઈને જો તેઓ હરિચરિત્ર સાંભળવામાં ઊંઘ, આળસ અને પ્રમાદરૂપ અનાદર રાખે છે

શ્રીહરિના સંબંધ વિનાની વાતમાં તો હળાહળ ઝેર ભર્યું હોય છે. એમ મોટા મુનિઓએ કહ્યું છે. બીજી બધી વાતોમાં તો અપાર ક્લેશ અને દુઃખ રહ્યા છે અને શ્રીહરિના ચરિત્રોમાં તો ઘણું ઘણું અપાર સુખ રહ્યું છે. શ્રીહરિના ચરિત્રો સિવાય જીવના અંતઃકરણમાં ક્યારેય શાંતિ થાતી નથી. એટલે જે સાચા સંત અને હરિભક્તો છે, તેઓ એવી રીતે ચરિત્ર શ્રવણ પરાયણ રહે છે. એવા સંતો અને હરિભક્તો સદા શ્રીહરિને નજીક જ છે.

(શ્રીહરિચરિત્રામૃતસાગર : ૧૪/૧)

તો તેમને ચરિત્રોમાં સ્વાદ આવતો નથી. ઊંઘ, આળસ અને પ્રમાદરૂપ જેટલો અનાદર રાખે છે; ભલે તેમાં દોષ ન દેખાતો હોય પણ તે દોષ જ છે. દોષ ન હોય તો અનાદર ન થાય. ભગવાનના ભક્તનું વર્તન તો સ્વચ્છ દર્પણના જેવું હોય છે. તેમાં રૂપ કે કુરૂપ બધું જ અનુપમ રીતે દેખાઈ જ આવે છે. જેના ઉપર ઈર્ષ્યા થાય કે જેનો અવગુણ આવે, તેનામાં જે ગુણ હોય તે પણ દોષરૂપે જ દેખાય. શ્રીહરિના ચરિત્ર રસરૂપ છે. તેનાથી ઉત્તમ કોઈ અન્ય રસ નથી. જેનામાં ઈર્ષ્યા અને અભાવ હોય તેને તે રસ અનુપમ-સર્વોત્તમ ન અનુભવાય.

(પૂર : ૧૨, તરંગ - ૪૩)

વરસાદના એક એક બિંદુથી અનંત સરોવર ભરાઈ જાય છે. સરોવર, નાની તલાવડી અને નાની નદીઓ વરસાદથી છલકાઈ જાય છે, પણ ગંગા જેવી નદી અને સાગર ક્યારે છલકાતા નથી. જેવા હોય તેવા જ દેખાય છે. શ્રીહરિ ચરિત્રમાં રસ માણનારા શ્રદ્ધાળુ શ્રોતાઓ ગંગા અને સાગરના સમાન છે. અનંત વાતોને સાંભળે છે, છતાં તેઓ તૃપ્ત થાતા નથી. મંદ બુદ્ધિના લોકો તો ગ્રામ્ય વાતોને વારંવાર સાંભળે છે તો પણ

ક્યારેય ન સાંભળી હોય તેવી તેને નવીન લાગે છે. શ્રીહરિ ચરિત્રની વાતો તો સાકર, ઘી અને દૂધના જેવી છે, તે વાતો રસિક ભક્તને માટે અમૃતના સમાન છે અને વિષયી જીવને માટે તો ઝેરના જેવી છે. શ્રીહરિચરિત્રને સાંભળવામાં રસિકભક્ત સતત જાગરૂક રહે છે. શ્રીહરિચરિત્રોને સાંભળવામાં લેશમાત્ર પણ જ્યારે આળસ કે પ્રમાદ ન રહે ત્યારે તેને ખરો રસિક શ્રોતા જાણવો.

‘અનંતકોટિ બ્રહ્માંડ કહેઉં, તામેં જિતને રસ રહેઉં; અનંતકોટિ તિનસે અધિકાઈ, હરિ કે ચરિત્ર મેં રસ રહાઈ. એસે રસ પિવત મેં જાકું, નિદ્રા આલસ અરુચિ રહે તાકું; ધ્યાન મેં રહે દિન અરુ રાતી, કાલનિમિકી જાનના જાતી.’

અનંતકોટિ બ્રહ્માંડોમાં જે રસ રહ્યો છે તેના કરતા અનંતકોટિ ગણો અધિક રસ શ્રીહરિના ચરિત્રોમાં રહ્યો છે. આવા શ્રીહરિચરિત્ર રસને પીવામાં જેને નિદ્રા આવે, આળસ ચહે અને અરુચિ રહે તો તેને કાળનેમિની જાતિનો જાણવો. પછી ભલે તે દિન રાત ધ્યાનમાં બેસી રહેતો હોય!

(પૂર : ૧૨, તરંગ - ૬૧)

જમપુરીનું દુઃખ તો જીવને માટે અત્યંત વિકટ ગણાય છે, પણ જે મનુષ્ય શ્રીહરિના ચરિત્રોને સાંભળે છે તેને ક્યારેય તે દુઃખ થાતું નથી. શાસ્ત્રોમાં કહેલા જે તીર્થ, વ્રત અને તપ છે તેને એક હજાર કલ્પ સુધી જીવ કરતો રહે, તો પણ તેનો ઉદ્ધાર થાતો નથી. પણ શ્રીહરિના ચરિત્રોના શ્રવણ કીર્તનમાં તો તે ઉદ્ધાર સહેજે જ રહ્યો છે, તે સિવાય કાળ અને માયાના ભયે રહિત, ઈચ્છિત સુખ પણ તેને મળે છે. આવું સમજીને સંતો અને હરિભક્તો શ્રીહરિના ચરિત્રોને કહે છે અને કલ્યાણના બધા જ સાધનોને ચરિત્રની અંદર જ આવી ગયા માને છે.

‘હરિચરિત્ર મહિં સાધન જેતા, સુનવેમેં ફલ મિલત હે તેતા; સુનિકેં કરત અસુયા જેહા, રુઠ નર્ક મેં પરત હેં તેહા. હરિ કે ચરિત્ર સમ સાધન જોઈ, વ્યાસ શુક કહે હોત ન કોઈ; એકાંતિક જેતે હરિ દાસા, હરિ કે ચરિત્ર કે હોવત પ્યાસા.’

શ્રીહરિ ચરિત્રોને સાંભળવાથી કલ્યાણકારી બધા જ સાધનોનું ફળ મળી જાય છે. પણ સાંભળ્યા પછી જો તેમાં અસુયા (દોષ બુદ્ધિ) કરે છે તો તે રૌરવ નામના નરકમાં પડે છે. ફરીને તેને મનુષ્યનો દેહ મળતો નથી અને તે કરોડ કલ્પ સુધી નરકમાં રહે છે. જ્યારે ફરીને ભગવાનના ચરિત્રોને તે સાંભળે છે ત્યારે તેને મનુષ્ય દેહ પ્રાપ્ત થાય છે. ભગવાનના ચરિત્ર શ્રવણના જેવું બીજું કોઈ સાધન નથી, એમ વ્યાસમુનિ અને શુકજી કહે છે. પ્રહ્લાદજી, ઉદ્ધવજી અને ગોપીઓના જેવા ભગવાનના ભક્તો હરિચરિત્રોને અનુપમ અમૃતમય રસનો કૂપ સમજીને તેનું પાન કરે છે.

જે જીવો શ્રીહરિચરિત્રોના લોભી છે તેઓ મનુષ્યના દેહને પામે છે અને બ્રહ્માંડની અંદર જે રાજ્ય સમૃદ્ધિ છે તેને સહજભાવે તેઓ પ્રાપ્ત કરે છે. શ્રીહરિના ચરિત્રોમાં એકલો લાભ જ છે, તેને સાંભળવામાં ક્યારેય કાંઈ નુકશાન થાતું નથી. જો હરિચરિત્રોને સાંભળવામાં ન આવે તો મનુષ્ય દેહ જે મળ્યો તે ન મળ્યા બરાબર છે. જે ભગવાનના ચરિત્રોને સાંભળતા નથી તે કદાચ બ્રહ્માંડના મોટા ભૂપ થયા હોય, તોએ શું ? કારણ કે તેણે ત્રિલોકીનું રાજ્ય તો મેળવ્યું, પણ ભગવાનના ચરિત્રોને સાંભળ્યા નહિ ! એમ શાસ્ત્રમાં પ્રસિદ્ધ મોટા રાક્ષસોની અને દૈત્યોની વાત લખાઈ છે.

(પૂર : ૧૩, તરંગ - ૨૫)

ભગવાનના ચરિત્ર મોતી અને દૂધના જેવા હોય છે. ભક્તજન તેને પ્રેમથી સેવે છે. ભગવાનના જે ચરિત્ર છે તે તો અમૃતના કરતા પણ અનંતગણા અમૃતમય ગુણયુક્ત હોય છે. ભગવાનના એક એક ચરિત્ર એટલા મહાન છે કે તેની કોઈ ઉપમા જડતી નથી. આ જે બ્રહ્માંડ દેખાય છે તેમાં જે જે પદાર્થો

છે તેને કોઈ મહાન સમર્થ પુરુષ હોય તે એકલા કંચનમય કરી દે, છતાં તે મહાન પુરુષ ભક્તિ હીન હોય તો મર્યા પછી જમપુરીમાં જાય છે અથવા ભૂત-પ્રેતાદિકની યોનિને પામે છે. પરમ મોક્ષ - આત્યંતિક મોક્ષરૂપ ફળ તેને ક્યારેય મળે નહિ. પણ કોઈ મનુષ્ય એકલા શ્રીહરિના ચરિત્રોને જ સાંભળે તો તેને ક્યારેય જન્મ કે મરણ ભોગવવું પડતું નથી.

કળિયુગમાં પ્રકટ પુરુષોત્તમ શ્રીહરિના નામનું અને ચરિત્રોનું પ્રેમરસથી જે કીર્તન કરતો રહેતો હોય છે, તેનો મોક્ષ અવશ્ય થાય છે. શ્રીહરિના ચરિત્રોને અને નામને પરમ મોક્ષ કહેવાય છે. તે ચરિત્રો અને નામ છે તે ભગવાનના અક્ષરધામમાં રહે છે. આંબાના બીજ (ગોટલી)માં આંબાના પાંદડા, મોર કે ફળ કાંઈ જ દેખાતું નથી. અને તેનો રસ પણ દેખાતો નથી. છતાં આંબાના પાંદડાં, મોર, ફળ-કેરી અને તેનો રસ - એ બધા આંબાના બીજમાં રહ્યા છે, તે તેના યોગ્ય સમયે દેખાય છે. શ્રીહરિના ચરિત્રોમાં અક્ષરધામ રહ્યું છે. તેમાં લેશમાત્ર પણ ફેરફાર નથી. જે જ્ઞાની છે તે સમજે છે તેને તેમાં કાંઈ સંશય થાતો નથી. તેને જ્ઞાનચક્ષુ દ્વારા બધું દેખાય છે.

(પૂર : ૧૩, તરંગ - ૩૧)

શ્રીહરિના ચરિત્રોની વાતમાં જેવો રસ હોય છે તેવો બીજી વાતમાં રસ હોતો નથી. શ્રીહરિના સંબંધ વિનાની વાતમાં તો હળાહળ ઝેર ભર્યું હોય છે. એમ મોટા મુનિઓએ કહ્યું છે. બીજી બધી વાતોમાં તો અપાર ક્લેશ અને દુઃખ રહ્યા છે અને શ્રીહરિના ચરિત્રોમાં તો ઘણું ઘણું અપાર સુખ રહ્યું છે. શ્રીહરિના ચરિત્રો સિવાય જીવના અંતઃકરણમાં ક્યારેય શાંતિ થાતી નથી. એટલે જે સાચા સંત અને હરિભક્તો છે, તેઓ એવી રીતે ચરિત્ર શ્રવણ પરાયણ રહે છે. એવા સંતો અને હરિભક્તો સદા શ્રીહરિને નજીક જ છે. આપની આવી રીત બધા જ ભક્તોને પ્રિય લાગે છે.

(પૂર : ૧૪, તરંગ - ૧)

ભગવાન (મનુષ્યાવતારમાં) દેશ-કાળની મરજી જોઈને ચાલે છે. તે ક્યારેય તેમની મરજીને લોપતા નથી. જે ભગવાનના ચરિત્ર છે તે તો દિવ્ય અને અદિવ્ય બંને પ્રકારના છે. ભગવાનના જે દિવ્ય અને અદિવ્ય ચરિત્ર છે તેમાં એટલું દૈવત રહ્યું છે કે, જે મનુષ્ય ગદ્ગદ કંઠ થઈને તેમનું ગાન કરે છે તે તત્કાળ જ દિવ્યગતિને પામે છે.

‘ભગવાનકે ચરિત્ર હિ જેતે, કોટિ કોટિ કલ્પ લગત હિ તેતે; નવીન હિ નવીન સદા રહાતે, જીર્ણ કબહિ ન હોઈ જાતે.’

ભગવાનના જે ચરિત્ર છે તે કરોડો કલ્પ જાય તોપણ સદાયે નવીનના નવીન જ રહે છે. ક્યારેય તે જૂના થતા નથી. જે

“ શ્રીહરિ જે મનુષ્ય ચરિત્ર કરે છે તે બધા આશ્ચર્યમાં પણ આશ્ચર્યકારી છે. શ્રીહરિના જન્મથી આરંભીને જે કોઈપણ મનુષ્ય ચરિત્રો છે તે બધાને જે ભક્તો નિષ્કપટ અંતરથી સર્વાધિક દિવ્ય જાણે છે તે સંત અથવા બીજા નરનારી હોય તે બધા અદ્વૈતધામના ઓકાંતિક મુક્ત કહેવાય છે. આવા ભક્તજનો સહીયા હોવા છતાં અદ્વૈતધામમાં જ બેઠા છે, પણ જે શ્રીહરિના મનુષ્ય ચરિત્રમાં માયિકભાવ રાખે છે તેઓ માયિક ગતિને પામે છે. ”

(શ્રીહરિચરિત્રામૃતસાગર : ૧૭/૨૫)

મનુષ્ય ભગવાનના ચરિત્રને જૂના થયા માને છે તેને તો અત્યંત તુચ્છ અને પ્રાકૃત મતિવાળો જાણવો. અને જે મનુષ્ય કરોડો કલ્પ સુધી ભગવાનના ચરિત્રને નવીનના નવીન જ દેખે છે તે મનુષ્ય પરમ પવિત્ર છે. જે દેહાત્માભિમાની મનુષ્ય છે તે ભગવાનના મનુષ્ય ચરિત્રને ક્યારેય નિર્દોષ માનતો નથી, પણ તે તો મનુષ્ય ચરિત્રને પોતાની દૃષ્ટિથી દેખે છે. માટે તે દેહાત્માભિમાની છે. અને તેવા જે દેહાત્માભિમાની મનુષ્ય છે તે આ બ્રહ્માંડમાં જ રહે છે. તેમાં તલભાર પણ સંદેહ નથી. કારણ કે, ‘જેવી મતિ હોય તેવી ગતિ’ થાય છે. (પૂર : ૧૫, તરંગ - ૨૬)

અલૌકિક દિવ્ય ચરિત્ર જે કરવા હોય તે શ્રીહરિને માટે અશક્ય ન હતા. કારણ કે, શ્રીહરિની મૂર્તિ અલૌકિક અને દિવ્ય છે, પણ મનુષ્ય ચરિત્ર જે કરવા તે જ આશ્ચર્યમાં અત્યંત આશ્ચર્યરૂપ છે અને દુર્લભમાં પણ દુર્લભ છે. ભૂમિ ઉપર આવીને વિચરણ કરવું, મનુષ્યના જેવું શરીર ધારણ કરવું, મનુષ્યના ખાન-પાનાદિક ભોગોને ભોગવવા, આવી બાબતના જે મનુષ્ય ચરિત્ર કરવા તે અત્યંત દુર્લભ છે. અજ્ઞાનીમાં કોઈ માનવભાવ દુર્લભ નથી. કારણ કે તે તો

હંમેશાં કર્માધીન થઈને બધું ભોગવે છે. જેવું સંચિત અને પ્રારબ્ધકર્મ હોય છે, તેવા તે સુખ દુઃખ ભોગવે છે. જે જીવ કર્મને આધીન છે, તેની વાત તો અલગ છે. ભગવાન તો સ્વતંત્ર છે એટલે એમની વાત તો ઝાઝી હોય તોપણ થોડી કહેવાય છે. ભગવાન જેવા આશયથી જે જે શરીરને ધારણ કરતા હોય છે, તે બધા શરીર તો દિવ્ય જ છે અને તે ભક્તજનને દેખવામાં આવે છે. ભગવાનના જે કાંઈ પણ મનુષ્ય ચરિત્ર હોય એને મનમાં દિવ્યભાવે દેખવા તે અનાદિ ભક્તિની રીત છે. ભગવાન અનાદિ છે અને ભક્તિ પણ અનાદિ છે. તેમની રીતને ઓળખીને જે શરણે થાય છે, તેનો તેઓ ઉદ્ધાર કરે છે. (પૂર : ૧૫, તરંગ - ૭૦)

ભગવાન પોતે અને એમના બધા ચરિત્રો હંમેશાં નિર્બાધ (નિર્દોષ) છે. તેમના ચરિત્રો જેવી ભાવનાથી સાંભળવામાં આવે છે તેવું ફળ તે સાંભળનારાને મળે છે. જે ભક્તો ભગવાનના ચરિત્રને નિર્બાધ જાણીને સાંભળે છે તેટલા તે ભક્તો નિર્બાધ થઈ જાય છે. તેમાં કોઈ સંદેહ નથી. જે લોકો ભગવાનના ચરિત્રમાં બાધ માનીને તેને સાંભળે છે, તો તેટલો

બાધ તેમાં આવે છે. કારણ કે, 'ભગવાન તો સદા નિર્બાધ રહ્યા છે.'

(પૂર : ૧૫, તરંગ - ૯૨)

'જિતને હરિકે ચરિત્ર રહાતે, અઘહરન હિ સબ હિ ચહ કહાતે; ભજન સ્મરન ધ્યાન હિ જિતને, કથા કીર્તન બાત જો તિતને. ચાચ તિતનેઉ જન્મકે, અઘ રહાયે જેતે; હરન રહાયેઉ સઘ હિ, બ્રહ્મ અનલ હે તેતે.'

શ્રીહરિના જેટલા ચરિત્ર છે તે બધા પાપોને નાશ કરનારા કહેવાય છે. વળી ભજન, સ્મરણ, ધ્યાન, કથા, વાર્તા અને કીર્તન - એ બધા પણ પાપોને નાશ કરનારા છે. મનુષ્યના ચાહે તેટલા પૂર્વ જન્મના પાપ રહ્યા હોય પણ ઉપર કહ્યા તે શ્રીહરિના ચરિત્ર અને ભજન-સ્મરણ વગેરે તત્કાળ જ પાપોને નાશ કરનારા છે. કેમ જે તે બધા તો **બ્રહ્મઅગ્નિ** છે. જે કોઈપણ સ્થાવરજંગમ શ્રીહરિને શરણે થયા હોય અને જેટલાને ભગવાનનો **સંબંધ** થયો હોય, તે સહુના પાપને ઉપર કહેલા ચરિત્ર વગેરે નાશ કરે છે.

(પૂર : ૧૬, તરંગ - ૬૪)

સુખનિધિ શ્રીસહજાનંદ સ્વામી દુઃખોને ટાળનારા છે. તેમના ચરિત્રો અને ગુણોને જે ગાન કરે છે, તે સંસારસાગરના પારને પામે છે. ભગવાન સહજાનંદ સ્વામીના આશ્રય સિવાય કરોડો પ્રકારના સાધન કરે તોપણ સંસારરૂપી સાગરને તરાતો નથી. કારણ કે એ વિકટ સંસારસાગરને તરવા માટેનો બીજો કોઈ ઉપાય નથી. પરંતુ તે શ્રીહરિના ચરિત્રને એકાગ્ર ચિત્ત કરીને જેણે સાંભળ્યા છે અને જોયા છે તેવા અગણિત લોકો સંસારસાગરને તરી ગયા છે. શ્રીહરિના ચરિત્રોને સમાન **સર્વોત્તમ** બીજી કોઈ વાત નથી. શ્રીહરિના ચરિત્ર સર્વોત્તમ છે. અભાગિયો માણસ તેને સાંભળતો નથી. મનુષ્યદેહને પામ્યા પછી જે વ્યક્તિ શ્રીહરિના ચરિત્રને ભાવપૂર્વક કાનથી સાંભળતી નથી, તે પશુના સમાન કહેવાય છે.

(પૂર : ૧૭, તરંગ - ૧)

શ્રીહરિ ભક્તોને માટે **અગણિત સુખની વૃષ્ટિ** કરવા મનોહર ચરિત્ર કરી રહ્યા છે. તેમાંથી અંતકાળે એક ચરિત્ર પણ જે ભક્તને યાદ આવી જાય છે તો તેનાથી તે પોતાને ઘણો **ફૂતાર્ય** માને છે અને તે ચરિત્ર સ્મરણથી તેને સંસારમાં ફરીને ભટકવાનું રહેતું નથી. શ્રીહરિના એક ચરિત્રમાં પણ ઘણું સુખ છે, તેને દેખતા પાર આવતો નથી. શ્રીહરિના જે ચરિત્રો કહેવાય છે તે બધા અપાર પ્રતાપથી યુક્ત રહ્યા છે. કોઈ ભક્તને એકાદ ચરિત્રનો રંગ જો લાગી જાય તો તે ત્રિલોકીની સંપત્તિનો પણ મળની માફક ત્યાગ કરી દે છે. સત્સંગ થવાથી ચરિત્રનો રંગ તેના અંતરમાં પૂરેપૂરો લાગી જાય છે. જે કોઈ

પણ બાઈ ભાઈ ભક્તજનને શ્રીહરિચરિત્રનો રંગ લાગી જાય છે તો તેના બધા સાંસારિક સુખોનો નાશ થઈ જાય છે. શ્રીહરિચરિત્રનો તો એવો **પ્રભાવ** છે કે તેનું શ્રવણ, મનન કરનારને સાંસારિક સુખની ઊલટી થઈ જાય છે.

ભગવાનના જેટલા **દિવ્ય ચરિત્ર** છે તેને પાત્રતા વિનાનો જે મનુષ્ય દેખે છે તેને પણ પછીથી સંસારમાં રહેવું તે એક દિવસ પણ સારું લાગતું નથી. ભગવાનના ચરિત્રોનો અનુભવ કર્યા પછી તેને જેટલા સંસારના સુખ છે તે આગ અને ઝેરના જેવા દેખાય છે. કાળ જિંદગીને ચાવી જતો હોય તેવું તેને રાત દિવસ દેખાય છે અને તે દેખવાથી સતત ત્રાસ પામતો રહે છે.

(પૂર : ૧૭, તરંગ - ૧૩)

શ્રીહરિના એક દિવસના જે ચરિત્ર છે તેને કદાચ કોઈ **સો કરોડ** આવા ગ્રંથ કરે તોપણ સંપૂર્ણ રીતે કહી શકે નહિ. ચરિત્રો તો **અપાર** છે, તેમાંથી કોઈ મનુષ્ય એક ચરિત્રને પણ સાંભળે અને મનમાં ભાવનાથી જો ચિંતવે છે તો તે સંસારના પારને પામી જાય છે. શ્રીહરિના ચરિત્રો **અપાર સુખમય** છે અને સંસારના દુઃખોને ટાળનાર છે, છતાં મનુષ્યનું ચિત્ત તે ચરિત્રોને લગાર પણ ચિંતવતું નથી. મનુષ્યનું ચિત્ત ભગવાનના ચરિત્ર સિવાયના જે કોઈ પણ વિષયના પદાર્થને ચિંતવે છે, તો તેનાથી તેને તેટલા જન્મ લેવા પડે છે અને અપાર દુઃખ આવે છે.

(પૂર : ૧૭, તરંગ - ૧૫/૧૬)

શ્રીહરિ જે **મનુષ્ય ચરિત્ર** કરે છે તે બધા આશ્ચર્યમાં પણ **આશ્ચર્યકારી** છે. શ્રીહરિના જન્મથી આરંભીને જે કોઈપણ મનુષ્ય ચરિત્રો છે તે બધાને જે ભક્તો નિષ્કપટ અંતરથી સર્વાધિક દિવ્ય જાણે છે તે સંત અથવા બીજા નરનારી હોય તે બધા અક્ષરધામના **એકાંતિક મુક્ત** કહેવાય છે. આવા ભક્તજનો અહીંયા હોવા છતાં અક્ષરધામમાં જ બેઠા છે, પણ જે શ્રીહરિના મનુષ્ય ચરિત્રમાં માયિકભાવ રાખે છે તેઓ માયિક ગતિને પામે છે.

(પૂર : ૧૭, તરંગ - ૨૫)

ભગવાનના ચરિત્રો તો એવા છે કે કોઈ કવિ તેના **અથથી ઈતિ** સુધીના પારને પામ્યા નથી અને હવે પછી કોઈ પાર પામશે નહિ. કવિને જેટલી આયુષ્ય, બુદ્ધિ, શ્રદ્ધા અને માહાત્મ્ય હોય તે પ્રમાણે તે ચરિત્રને લખે છે, પણ બધા જ **લીલાચરિત્ર**ને કોઈ કહી શકતું નથી. જીવના મનમાં અનાદિ યુગથી વિષયનો મેલ ભરાયેલો છે. તે મેલ શ્રીહરિના ચરિત્ર અને સત્સંગ સિવાય બીજા કોઈ સાધનથી છૂટતો નથી. ભગવાનના ચરિત્ર સિવાયના **કાવ્ય** દુનિયામાં ઘણા હોય છે, પણ તે કાવ્યોથી તો વિષયમાં વધારે આસક્તિ થાય છે અને તેને

ભગવાનના જેટલા ચરિત્રો છે તેને જે મનુષ્યો આદરભાવથી સાંભળતા હોય છે તેને સંસારમાં ભટકવાનું રહેતું નથી. (અને તે ભગવાનના પરમપદને પામે છે. જે લોકો ચરિત્રોના ફળને સાચું માનીને વિશુદ્ધ ભાવથી તે ચરિત્રોને સંભળાવે છે તેને તેવું ફળ મળે છે. કારણ કે ભગવાન તો અંતર્યામી છે. તે જેનો જેવો ભાવ હોય તેવું તેને ફળ આપે છે.)

(શ્રીહરિચરિત્રામૃતસાગર : ૨૦/૫૯)

લીધે ક્યારેય જીવનો મોક્ષ થાતો નથી. ભગવાનના ચરિત્ર અને સત્સંગ વિના જીવ લખચોરાશી અને જમપુરીમાં વારંવાર ભટકતો રહે છે. તે બંનેનો યોગ થયા સિવાય વિષયનો મેલ ક્યારેય છૂટતો નથી. જીવના મનમાં કેટલોય મેલ ભરાયો છે, તેને સાચા સંતો જ્યારે મળે છે અને ભગવાનના ચરિત્રોને સંભળાવે છે ત્યારે તે છૂટે છે. મનુષ્ય જ્યારે શ્રીહરિના ચરિત્રોને સાંભળે છે ત્યારે તેને વિષયનો મેલ લગારેય રહેતો નથી.

(પૂર : ૧૭, તરંગ - ૩૪)

આ બ્રહ્માંડમાં ભગવાન જ્યારે જ્યારે અવતરે છે અને ત્યારે જે જે ચરિત્ર કરે છે, તે બધાને પરમ મોક્ષરૂપ જાણીને વેદો ઘણા ઉમંગથી ગાય છે. અને જે લોકો ભગવાનના જે ચરિત્રો છે તે બધાને મોક્ષરૂપ સમજતા નથી અને તેનું ગાન કરતા નથી, પણ તેમાં વિવિધ પ્રકારના દોષ બતાવે છે, તો તેઓ વારંવાર જમપુરીમાં જાય છે અને લખચોરાશીમાં ભટકે છે. વેદ અને પુરાણો, ભગવાનના જે ચરિત્રો છે તેનું ગાન તો પોતાને પવિત્ર કરવાને માટે કરે છે. જે જે દોષો હોય તે બધા દોષો ટાળવા માટે અને અગાધ બુદ્ધિ થાય એટલા માટે શ્રીહરિના ચરિત્રોને શાસ્ત્રો કહે છે.

(પૂર : ૧૭, તરંગ - ૩૫)

જે શ્રીહરિના લીલાચરિત્ર અમાપ છે, તેનું જે માપ કરવા જાય છે, તે તો અત્યંત મૂઠ દેખાય છે. અને જે તેનું માપ કરવા પ્રયત્ન કરે છે તે તો મૂઠમાં પણ અત્યંત મૂઠ છે. મૂઠની પરીક્ષા તો તેની બોલીમાં થઈ જાય છે અને જે મૂઠ કહેવાય છે તેને તો સહુ તેની બોલી ઉપરથી જાણી લે છે. શ્રીહરિ કહેતા કે 'મારા જન્મ અને ચરિત્ર અમાપ છે. તેનું માપ હું પણ કરી શકતો નથી અને જો તેનું માપ કરી શકાતું હોય તો તે અમાપ કેમ કહેવાય?' શેષનારાયણના જેવા અનેક કવિઓ ભેળા થઈ અને તે જન્મ અને ચરિત્રને કહેવા લાગે તો પણ તેનો પાર આવતો નથી, તે તો અપારના અપાર જ રહે છે. જે કવિ ભગવાનના ભક્ત હોય છે તેઓ પોતાનાં જન્મને સફળ કરવા માટે જ શ્રીહરિના ચરિત્રોને કહે છે.

(પૂર : ૧૭, તરંગ - ૪૩)

ભગવાનની પ્રત્યક્ષ મૂર્તિ ક્યારેક પરોક્ષ થાય ત્યારે ભગવાનના નામ અને ચરિત્ર પ્રત્યક્ષ રહે છે. તે ક્યારેય પરોક્ષ થાતા નથી. ભગવાનના ચરિત્રો તો આશ્ચર્યકારી છે. તેમાં બ્રહ્માદિક દેવતાઓને પણ ગમ પડતી નથી, તો બીજા લોકોની તો શું વાત કહેવી ? તે આશ્ચર્યની વાત કોઈના દેખ્યામાં આવતી નથી.

(પૂર : ૧૭, તરંગ - ૮૩)

જેને જે વખતે જે ભગવાનની પ્રાપ્તિ થઈ હોય તેના જન્મ અને ચરિત્રને અથથી ઈતિ સુધીના ચિંતવવા જોઈએ. અને તેનાથી જ મનમાં પરમ શાંતિ રહે છે. ચાહે તેટલા પાપ કર્યા હોય, પણ તે મનુષ્ય જો ભગવાનને શરણે જાય છે તો તેના કરેલા તે બધા પાપનો એક પળવારમાં નાશ થઈ જાય છે. તેમાં એક રતીભાર પણ મિથ્યા નથી. ભગવાનના નામો અને ચરિત્રો અગ્નિ કરતા પણ વધારે દાહક છે.

(પૂર : ૧૮, તરંગ - ૪૩)

ભગવાનના ચરિત્રો સમુદ્રની જેમ અપાર ભર્યા છે, બ્રહ્માદિક પણ તેનો પાર લઈ શકતા નથી. ભગવાનના નાભિકંદ (કમળ)નો બ્રહ્મા પાર લઈ શક્યા નહિ. દેવતાઓના કેટલાય વર્ષ સુધી બ્રહ્મા નાભિમાં ફરતા રહ્યા. જો એક નાભિનો અંત ન આવ્યો તો આવા ચરિત્રનો પાર ક્યાંથી આવે ? જેની જેવી બુદ્ધિ હોય છે તેટલા તે ભગવાનના ચરિત્રને કહી સાંભળીને આનંદ પામે છે. ભગવાનના ચરિત્ર શબ્દ, સ્પર્શ, રૂપ, રસ અને ગંધ આ બધાનું સરસ મૂળ કહેવાય છે. ભગવાનના જે ચરિત્રો છે તેને ઉપર કહ્યું તે રીતે સમજીને સાંભળવા જોઈએ. ભાવ વિના જો ચરિત્રોને કહે છે અથવા સાંભળે છે તો તેમાંથી કાંઈ ફળ નીકળતું નથી. છતાં પણ ચરિત્રરૂપી અમૃતનો ગુણ જાતો નથી. બીજી વાતો કરતા તો ચરિત્રો ઘણા ઉત્તમ રહ્યા છે. કોઈ માણસ ભાવે કભાવે સાકર ખાય તોપણ તેને મીઠી લાગે છે. જે ઘણું ઉત્તમ અન્ન હોય તો તેમાં મીઠું નાખવાની જરૂર પડતી નથી. તે ઉત્તમ અન્નમાં તો સહેજે જેટલા રસ હોય છે તે બધા રહ્યા હોય છે.

ભગવાન શ્રીહરિના ચરિત્ર અને સત્સંગ તે બંને ઉત્તમ રસ છે, તેનાથી કોઈ ઉત્તમ રસ નથી. એટલે ચરિત્ર અને સત્સંગની વાત ઉત્તમ છે. આ રીતે સત્સંગ અને હરિચરિત્રથી મનુષ્યનું અંતઃકરણ કપટ અને છળનો ત્યાગ કરીને ઉત્તમ રસરૂપ થઈ જાય છે તો તેનો મોક્ષ થાય છે. કારણ કે જેવી ભાવના હોય તેવું ફળ મળે છે. શુદ્ધ અરીસામાં જેવું જે હોય તે તેવું દેખાઈ આવે છે. અરીસો કોઈ બાબતને છુપાવતો નથી, તેમ સત્સંગ અને ચરિત્રનો જે અભ્યાસ છે તે અંતઃકરણને શુદ્ધ કરનારું મંજન છે. સત્સંગ અપાર સ્વચ્છ અરીસા જેવો છે, તેમાં વાતરૂપી મંજન રાત દિવસ થતું રહે છે. અને વાતરૂપી મંજને કરીને સત્સંગ સૂર્યના સમાન પ્રકાશ કરતો રહે, તેવા સત્સંગમાં અંધારું રહેતું નથી. અંધારું તો તે સત્સંગથી બહાર રહે છે.

(પૂર : ૧૮, તરંગ - ૭૦)

જે હરિચરિત્રની અમાપ વાતો છે તે જો માપમાં આવી જતી હોય તો તેને અમાપ કેમ કહેવાય ? જે જે વસ્તુ અમાપ છે તેનો

માપ લેનાર આજ સુધી કોઈ થયો નથી. વનસ્પતિઓના પાંદડા, પૃથ્વીના રજકણ અને વરસાદના ભૂમિ ઉપર પડતા બિંદુઓ, કોઈ બુદ્ધિશાળી માણસ હોય તે તેને ગણી શકે છે, પણ શ્રીહરિની જેટલી વાત છે તેનો પાર કોઈ પામતા નથી. જેની બુદ્ધિમાં જેટલું સમજાય તેટલું તે લખે છે. લખવાથી તો જે ચરિત્ર જેવું થઈ ગયું હોય તેવું મૂર્તિમાન દેખાય છે. જેની જેવી બુદ્ધિ હોય તે લખીને શ્રીહરિના તેવા પ્રતાપને દેખાડે છે.

(પૂર : ૧૮, તરંગ - ૭૯)

ભગવાનના વચન અને ભગવાનના જે ચરિત્ર છે, તે આદિથી અંત સુધી પરમ ગુહ્ય છે. તેમના વચન અને ચરિત્રમાં રહીએ તો ભગવાનની મૂર્તિ પાસે જ રહે છે. વચન અને ચરિત્ર સર્વોપરિ સ્થાન કહેવાય છે. જે ભગવાનના ભક્તો છે, તે બધા તે સ્થાનમાં રહે છે. અને ભગવાનના ચરિત્રમાં જે ધામ છે, તે પણ રહ્યા છે. ભગવાનના ધામમાં ભાતભાતની જેવી રચનાઓ રહેલી હોય છે, તે બધી ભગવાનના ચરિત્રમાં રહી હોય છે. એટલે ભગવાનના ચરિત્ર ધામ જેવા છે.

(પૂર : ૧૯, તરંગ - ૩૦)

ભગવાનના ચરિત્રોમાં પ્રત્યક્ષ ભાવ લાવ્યા સિવાય મોક્ષની દૃઢતા ક્યારેય થતી નથી. અને પ્રત્યક્ષ ભાવમાં જ જીવનો મોક્ષ રહ્યો હોય છે. પરોક્ષ ભાવમાં જીવના મોક્ષની દૃઢતા ક્યારેય થતી નથી. ભગવાન અને ભગવાનના જે ચરિત્રો છે તે બધામાં કાયમ જેટલો દિવ્યભાવ રહે છે તેટલો તે જીવ દિવ્યગતિને પામે છે. અને પરોક્ષ ભાવથી જો જુએ છે તો તેને તેવું ફળ મળે છે.

(પૂર : ૧૯, તરંગ - ૩૯)

‘ભગવાનકે ચરિત્ર જિતને, ભાવ કરી સુન હિ જન તિતને; ભવ ભટકન તિનકું ન રહહિ, ભગવાનકે પરમ પદ લહહિ. ભાવ કરીકે સુનાવ હિ જેહી, સાચે હિ ફલ જાનિકે તેહી; અંતરજામી જો ભગવાના, ભાવ તેસે ફલ દેત રહાના.’

તે ભગવાનના જેટલા ચરિત્રો છે તેને જે મનુષ્યો આદરભાવથી સાંભળતા હોય છે તેને સંસારમાં ભટકવાનું રહેતું નથી. અને તે ભગવાનના પરમપદને પામે છે. જે લોકો ચરિત્રોના ફળને સાચું માનીને વિશુદ્ધ ભાવથી તે ચરિત્રોને સંભળાવે છે તેને તેવું ફળ મળે છે. કારણ કે ભગવાન તો અંતર્યામી છે. તે જેનો જેવો ભાવ હોય તેવું તેને ફળ આપે છે. અંતર્યામી પરમેશ્વર મનુષ્યના હૃદયમાં તેના કર્મના સુખ દુઃખરૂપ ફળને આપવા રહ્યા છે.

(પૂર : ૨૦, તરંગ - ૫૯)

‘હરિકે ચરિત્ર જાનત જેસા, જનકું ફલ મિલત રહે તેસા; ચિંતામજિ તેહી ચરિત્ર રહેહી, ચિંતવત તેસે પાવત તેહી.’

પરમેશ્વર શ્રીહરિના જેટલા ચરિત્ર (આચરણ) હોય છે તે બધા ધ્યાન કરવા માટેના હોય છે. તે આચરણ ભક્તજનોનો ઉદ્ધાર કરે છે અને અભક્તોને બંધનકારી છે. ભગવાનના ચરિત્રને મનુષ્ય જેવા જાણે છે તેવું તેને ફળ મળે છે. આ શ્રીહરિના ચરિત્ર તો ચિંતામણિ જેવા છે, એટલું જેવું ચિંતવે છે તેવું ફળ મળે છે.

(પૂર : ૨૧, તરંગ - ૧)

શ્રીહરિના તે ચરિત્રોનો પાર લેવા માટે જે પ્રયત્ન કરે છે, તેઓ ચરિત્રોને કહેતા કહેતા તેમાં લીન થઈ જાય છે. શેષ. શારદા, મહેશ્વર, ઈન્દ્ર, ચંદ્ર અને બ્રહ્માદિક બધા દેવતાઓ લીન થઈ જાય એટલા અપાર આ વખતના શ્રીહરિના ચરિત્રો છે. આગળના અવતારોમાં જે જે ચરિત્રો કર્યા છે તે બધા તો આ વખતના ચરિત્રોની આગળ અણુના જેટલા સૂક્ષ્મ લાગે છે. અત્યારે તે બધા પૂર્વના ચરિત્રો શ્રીહરિના આ ચરિત્રોમાં લીન થઈ ગયા છે. અત્યારના આવાં જે ચરિત્રો છે તેને અભાગિયા લોકો લઈ શકતા નથી. જે અભાગી લોકો છે તે સંસારસાગરમાં તણાયા જાય છે અને પોતે પોતાના મનમાં પોતાને ઘણા નિપુણ માને છે. પોતાના ડહાપણને છોડી દઈને શ્રીહરિની વાત માનનારા એવા અપાર લોકો હતા તે સંસારના પારને પામી ગયા છે. આ વખતે શ્રીહરિએ જે ચરિત્રો કર્યા છે તેને સંસારસાગરનો પાર કરવા માટે જે કોઈ જેટલા; કાનથી સાંભળે છે તે બધા ફરીવાર ભવભટકણમાં આવતા નથી. કેમ જે શ્રીહરિના ચરિત્રો આવાં મહાન છે.

(પૂર : ૨૨, તરંગ - ૪૫)

ભગવાનના ચરિત્ર અને ભગવાનના ગુણ વગરના જે ત્યાગ, વૈરાગ્ય, ધર્મ તથા આત્મનિષ્ઠા ઈત્યાદિક અપાર છે અને તેનાથી લોકો મોક્ષ માનતા હોય છે, પણ તે બધા સાધનોમાં ભગવાનના ગુણો અને ચરિત્રનું વર્ણન ન આવતું હોય તો તે મડદાને રાજી કરવા જેવા છે, એવી આ વાત છે. અને રામાનુજયાર્યના ગ્રંથમાં પણ આવી વાતો કહી છે. ભગવાન સિવાયની ચાહે તેવી વાત હોય તો તે બધી મળ અને ઝેરના જેવી કહેવાય છે. અને જે ગ્રંથમાં ભગવાનનું મુખ્યપણું હોય તે ગ્રંથ અમૃતરસથી ભરેલા સાગર જેવા છે.

(પૂર : ૨૩, તરંગ - ૧૨)

સત્યસ્વરૂપ શ્રીહરિના જેટલા શુભ કે અશુભ ચરિત્ર હોય છે તેમાં કેટલાક હેતુઓ રહ્યા હોય છે. હેતુ વગરનું એક પણ ચરિત્ર હોતું નથી. મોટા પુરુષોના હેતુમાં તુચ્છ મતિવાળા જે લોકો છે તે લૌકિક મતિ માની લે છે.

(પૂર : ૨૪, તરંગ - ૫૦)

શ્રીહરિકૃષ્ણ પ્રભુ પ્રત્યક્ષ છે, ભક્તવત્સલ ભગવાન છે

અને ધર્મની રક્ષા કરવા માટે સૂર્યની જેમ પ્રગટ થયા છે. હરિભક્તોને સુખ આપવા માટે દેશદેશમાં વિચરતા રહે છે અને ધ્યાન કરવા માટે ચરિત્રોને કરે છે. તથા તેને જે સાંભળે છે તેનો મોક્ષ કરે છે. શ્રીહરિના ચરિત્ર સાંભળવામાં જેટલો ભાવ હોય છે તેટલું સુખ થાય છે. સાંભળનારાને ક્યારેય દુઃખ રહેતું નથી. જેટલું દુઃખ કહેવાય છે, તેને ટાળવાને માટે શ્રીહરિના ચરિત્ર રહ્યાં છે. પ્રેમ ન હોય અને તેમાં મન ન હોય તો ચરિત્ર સાંભળવાથી સુખ થાતું નથી. જીવ એટલો મલિન છે કે તેને ચરિત્ર સાંભળવામાં ઉત્સાહ થાતો નથી. જેને શ્રીહરિના ચરિત્ર સાંભળવામાં અત્યંત ઉત્સાહ હોય છે તેના જે બધા દુઃખ હોય છે તેનો નાશ થઈ જાય છે.

શ્રીહરિચરિત્ર સુદૃઢ વહાણ છે. તેના જેવું બીજું કોઈ વહાણ નથી. આ વહાણમાં આવીને જે બેસે છે તે મનુષ્ય અપાર સંસારસાગરના પારને પામી જાય છે. કારણ કે શ્રીહરિના ચરિત્ર જીવોનો ઉદ્ધાર કરવાને માટે ચોક્કસ વહાણરૂપ રહ્યાં છે. જે મનુષ્ય આવા ચરિત્રને ઉદ્ધાર કરનારા ચોક્કસ જાણે છે તેને જમપુરી અને લખચોરાશી દેખવા પડતા નથી. અને જે મનુષ્ય ચરિત્ર સાંભળવા અને જાણવામાં આળસ, પ્રમાદ રાખે છે તેટલી તેના જીવનમાં કસર રહે છે. તે વાત નક્કી છે. અને આ ચરિત્ર સાંભળવામાં જીવ જેટલી ખોટ રાખે છે તેટલું તેને દુઃખ ભોગવવાનું રહે છે. શ્રીહરિના જેટલા ચરિત્ર છે તે જીવોના દુઃખને મટાડવા માટેના છે. વળી શ્રીહરિ જેટલી વાતો કહે છે તે પણ બધી ચરિત્રરૂપ જ કહેવાય છે.

(પૂર : ૨૫, તરંગ - ૧)

આ માનવશરીરને પામીને પણ જે ભગવાનના ચરિત્રને સાંભળતા નથી તે સંસારસાગરમાં ડૂબતા રહે છે અને કહી ન શકાય તેટલા દુઃખી રહે છે. ન પાર આવે તેટલા બધા દુઃખોને તે સહન કરે છે. તેમાંથી જે દુઃખથી છુટકારો પામવા ઈચ્છતા હોય તે શ્રીહરિના ચરિત્રોને સાંભળે છે. શ્રીહરિના ચરિત્રોને સાંભળ્યા સિવાય સંસારસંકટમાંથી ક્યારેય છૂટાતું નથી. ચાહે તેવી વિશાળ બુદ્ધિ હોય તોપણ તેનાથી સંસારનું સંકટ તરી શકાતું નથી.

શ્રીહરિના ચરિત્ર સાંભળવામાં જ્યાં સુધી સદ્ભાવના કરાતી નથી ત્યાં સુધી તેની ગમે તેવી બુદ્ધિ હોય તોપણ તે નિરર્થકમાં ખપે છે. આવી રીતે સમજીને જેટલા ભગવાનના ભક્તો છે તે શ્રીહરિના ચરિત્રો સાંભળવામાં રુચિ કરે છે અને તે ચરિત્રોને સાંભળવા છતાં તૃપ્ત થતા નથી. ચરિત્ર સાંભળીને જો તૃપ્ત થઈ જાય તો તે પૂરા ભાવિક નથી. કારણ કે, ભક્ત જેમ જેમ ચરિત્રોને સાંભળે છે તેમ તેમ નવા નવા શ્રદ્ધાના ભાવ

પ્રગટ થતા જાય છે. કરોડો કલ્પ સુધી ભગવાનના ચરિત્રોને વારંવાર સાંભળવામાં આવે તોપણ તે ચરિત્રો નવા ને નવા જ રહે છે.

શૌનક આદિક અઠ્યાશી હજાર ઋષિઓ એક કલ્પ સુધીનું નક્કી કરીને નૈમિષારણ્યમાં શ્રીમદ્ ભાગવત પુરાણને વારંવાર સાંભળતા રહ્યા છે અને તેમાં પ્રેમથી **નવો નવો ભાવ** રાખતા રહ્યા છે. તે એવા રસિક શ્રોતાઓ છે કે એક કલ્પ પર્યંત ભાગવત સાંભળ્યું હોય તોપણ એક ઘડી પણ સાંભળ્યું નથી, એમ માને છે. આ સંસારરૂપી સાગરનો ક્યારેય પાર આવે તેમ નથી, પણ જે ઘણા ભક્તિભાવથી શ્રીહરિના ચરિત્રોમાં સાંભળવાનો શ્રદ્ધાભાવ કરે છે ત્યારે તે ભવસાગર નાના વાછરુંના પગલામાં ભરાયેલા પાણીના જેવો અલ્પ થઈ જાય છે. શ્રીહરિચરિત્રમાં તેવા **અપાર ગુણો** રહ્યા છે.

(પૂર : ૨૫, તરંગ - ૩૩)

ભગવાનની જેટલી વાત હોય છે તે બધી **ધર્મ** કહેવાય છે. વેદ અને પુરાણો પણ ભગવાનના ચરિત્રોને પોતા કરતા અધિક માનતા હતા. શુક, સનકાદિકો, વ્યાસ, બ્રહ્મા, ભવ, શેષ અને નારદજી વગેરેએ પણ સર્વોપરિ શ્રીહરિના જે ચરિત્રો છે તે તમામ દોષોને ટાળનારા છે, એમ વેદો અને પુરાણો સમજે છે. એમ જ્યારે માન્યું ત્યારે તેમને ચરિત્રોનો સર્વોપરિ મહિમા સમજાયો. શ્રીહરિના ચરિત્રોનું આદરથી શ્રવણ કરવું તે **સર્વોપરિ સમજણ** છે, આવો તેનો મહિમા છે.

(પૂર : ૨૫, તરંગ - ૩૪)

સંતો તથા હરિભક્તો તે શ્રીહરિના ચરિત્રોને રિદ્ધિ, સિદ્ધિ, ચિંતામણિ તથા કલ્પતરુ કરતા પણ અધિક માનતા હતા. જે જે કોઈપણ સુખકારી વસ્તુ હોય તે ક્યારેય શ્રીહરિના ચરિત્રો કરતા અધિક હોતી નથી, એમ બધા વેદ અને પુરાણો કહે છે. ભગવાનના જ્ઞાન વગરના જે કોઈપણ મનુષ્ય પંડિત હોય કે દેવ હોય, અરે ! શાસ્ત્રી થયા હોય તોપણ શું ? તે બધા ભગવાનના જ્ઞાન વગરના છે. અને ભગવાનના સ્વરૂપના **જ્ઞાની ભક્તો**ની સમજણ તો તેનાથી કાંઈક જુદી જ હોય છે. તે બંનેમાં રાત દિવસ જેટલો ફરક કહેવાય છે. ભગવાનના સ્વરૂપના જ્ઞાન વિનાના ગુરુ થયા હોય તોપણ શું ? જ્યાં સુધી ભગવાનના સ્વરૂપનું જ્ઞાન નથી હોતું ત્યાં સુધી ગમે તેવા મોટા હોય તોપણ તે આંધળાની ગણતરીમાં જ ગણાય છે. મનુષ્યને જ્યારે ભગવાનના ચરિત્રનું જ્ઞાન થાય અને તેના સમાન બીજા કોઈને જ્યારે ન દેખે ત્યારે તેનું અજ્ઞાનરૂપી અંધારું ટળે છે અને પછી જ તેનું વચન પ્રમાણરૂપ ગણાય છે.

(પૂર : ૨૬, તરંગ - ૯)

‘સત્સંગમે હે દેખત તેહી, ચરિત્ર કરે જિતના એહી; ચરિત્રરૂપે રહે ભગવાના, અલૌકિક સમજ જાકી રહાના.’

ક્યારેક ભગવાન સત્સંગમાં પ્રગટ ન દેખાય એવા ચરિત્ર કરતા હોય ત્યારે જે **સાચા હરિભક્ત** હોય છે તેઓ ભગવાને જે કાંઈ ચરિત્રો કર્યા હોય તે ચરિત્રરૂપે ભગવાન સત્સંગમાં જ રહ્યા છે એમ દેખે છે. આવી અલૌકિક સમજણવાળા ભક્તો તો તે સમજણ કરીને **અખંડ પ્રસન્ન** રહે છે. ભગવાનની લીલા તો નટના ખેલ જેવી છે, જે ક્યારેક ભગવાન દેખાય અને ક્યારેય ન દેખાય ! પણ ભગવાનનાં આ સર્વે ચરિત્ર તો એકસરખા જ **દિવ્ય** રહ્યાં છે. (કેમ જે, આ ચરિત્રો જ્યારે ચિંતવે અથવા તો ગ્રંથમાંથી વાંચે ત્યારે એવાને એવા દેખાય છે.) આવી સમજણવાળો ભક્ત આ **સત્સંગનો** ક્યારેય ત્યાગ કરતો નથી.

(પૂર : ૨૬, તરંગ - ૨૧)

‘શ્રીહરિકૃષ્ણલીલામૃતસાગર’ ગ્રંથ માં સ.ગુ. શ્રી **માધવદાસજી સ્વામી** ભગવાન શ્રીહરિના ‘લીલાચરિત્રો’ના મહિમાનું વર્ણન કરતા લખે છે :

‘વળી વા’લા તમે કહી, વચનામૃતમાં વાત;
સાધુ બ્રહ્મચારી સાંભરે, તો સુખ થાય સાક્ષાત.
એક ઠેકાણે એમ કહ્યું, વચનામૃતમાં સોય;
ચરિત્ર સર્વે સંભારવા, એમાં સુખ બહુ હોય.
એમ કે’તા અલબેલજી, ચરિત્રકથા હંમેશ;
ઓસડ મોટું એ જ છે, દુઃખ ન રહે લેશ.
પરાવાણી વચનામૃતમાં, તમે કહ્યું પુરુષોત્તમરાય;
હરિના ચરિત્ર ચિંતવે, પરાવાણી એ કે’વાય.
સરવાળાનું વચનામૃત, તેમાં તમે કહ્યું એહ;
ચરિત્રરૂપી જાળામાં, મન ધૂંચવી દેવું તેહ.
જ્યાં જ્યાં ચરિત્ર ચિંતવે, ત્યાં ત્યાં મૂર્તિ દેખાય;
અતિ દાખડો ન પડે, સહેજે સુખિયો થાય.
જે કોઈ લીલા ચિંતવે, હરિ તમે જાતા ત્યાંઈ;
આગ્રહ જોઈ વખાણતા, રાજી થાતા સુખદાઈ.
બીજો દાખડો બહુ કરે, ચિત્ત પણ નવ રૂંધાય;
શોભા તમારી ચિંતવે, તે સે’જે સુખિયો થાય.
તમારી લીલા ગાવતાં, સમાધિનિષ્ઠ વળી થાય;
એથી અતિ વાત તે કહી, મોટી વળી કહેવાય.’

(શ્રીહરિકૃષ્ણલીલામૃતસાગર : તરંગ - ૪)

‘મહાપાપી તણાં પાપ તે જાય, લીલા શીખે ને સાંભળે ગાય;
પામે પુરુષોત્તમનું તે ધામ, એવો પરતાપ શ્રી ઘનશ્યામ.
સ્વામી સુખકારી સુખધામ, કરી શોભા શ્રીસુંદરશ્યામ;

આ લીલા શીખે ને જે ગાય, તે પર રીઝે પુરુષોત્તમ રાય.
રાખી મહાપ્રભુમુખ હદામાંઈ, બીજે ભટકવું નહિ ક્યાંઈ;
કરી નરતે સુરતે એક તાર, ગાવાં હરિચરિત્ર વારમવાર.’

(શ્રીહરિકૃષ્ણલીલામૃતસાગર : તરંગ - ૧૨૧)

‘શ્રીહરિલીલામૃત’ ગ્રંથમાં ભગવાન શ્રીહરિના દિવ્ય ચરિત્રનો મહિમાનું ગાન કરતા પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્યપ્રવર શ્રી વિહારીલાલજી મહારાજ લખે છે :

- સુણ નૃપ હરિનાં રુડાં ચરિત્ર, પરમ પવિત્ર વિશાળ છે
વિચિત્ર; સુર નર મુનિ મુક્ત નિત્ય ગાય, તદપિ કદાપિ ન
તૃપ્ત તેહ થાય. (૪/૨૩/૬૬)

- પ્રગટ હરિ તણાં ચરિત્ર જેહ, શુક સનકાદિક નિત્ય
ગાય તેહ; અધમ પતિત પાપીને ન ભાવે, સુણી સુણી કોટિ
કુતર્ક ચિત્ત લાવે. (૬/૮/૬૬)

- પ્રતિદિન તણું જો ચરિત્ર ધારી, વરણન કોઈ કરે કવિ
વિચારી; બહુ જુગ વદતાં જ વીતિ જાય, પણ પ્રભુનું ન
ચરિત્ર પૂર્ણ થાય. (૬/૨૦/૭૩)

- પ્રગટ પ્રભુ તણાં રુડાં ચરિત્ર, શ્રુતિ સુણતાં જન થાય
છે પવિત્ર; મનનિ પુનિતતાઈ થાય જેને, પ્રગટ પ્રભુજી મળે
જરૂર તેને. (૭/૧૨/૬૪)

- પ્રગટ પ્રભુ તણાં ચરિત્ર ચારું, સુજન સુણે નિજ શ્રેય
સિદ્ધિ સારું; પરમ પુનિત થાય તેહ વક્તા, વળી મનવૃત્તિ
વિકારથી વિરક્તા. (૭/૧૫/૭૬)

- લલિત વિવિધ કૃષ્ણ કેરિ લીલા, હૃદય ધરે હરિભક્તિ
જે રસીલા; સુણિ સુણિ ઉર ધારિ લેય જેમ, ચિત્ત અતિ ચાહ
વધે વિશેષ તેમ. (૭/૨૩/૭૮)

- ધરમતનુજનાં રુડાં ચરિત્ર, શ્રુતિ સુણતાં જન થાય છે
પવિત્ર; નિશદિન સુણવા ચહે અતંત, જન તન પામી વિવેકી
બુદ્ધિમંત. (૭/૪૮/૬૮)

- ધરમ તનુજનાં ચરિત્ર જેહ, શ્રવણ કર્યાથી કરે પવિત્ર
તેહ; નરતન ધરિને સુણે ન કાને, નર નહિ તેહ સદા પશુ
સમાને. (૭/૮૧/૮૫)

- નરતન ધરીને લીલા વિચિત્ર, જનહિત કાજ કરે પ્રભુ
પવિત્ર; સ્મરણકરણ યોગ્ય સર્વ તેહ, અજ હર આદિક ગાય
નિત્ય એહ. (૧૦/૨/૫૫)

- નરતન ધરીને કૃપાનિધાન, સુખદ ચરિત્ર કર્યાં સુધા
સમાન; અગણિત ગુણ ગ્રંથમાં લખાયા, ગુણગણ
અક્ષરધામમાં ગવાયા. (૧૦/૩/૫૪)

- અદ્ભુત હરિનાં અહો ચરિત્ર, વરણન યોગ્ય પવિત્ર ને

વિચિત્ર; મુનિવર ગણી નિત્યનિત્ય ગાય, પણ ગણતાં નહિ
પાર તો પમાય. (૧૦/૫/૬૮)

- જનમ કરમ સર્વ કૃષ્ણ કેરાં, અકળ અને વળી દિવ્ય છે
ઘણેરાં; અગમ નિગમ પાર તે ન પામે, કહી કહી નેતિ કહી
પછી વિરામે. (૧૦/૬/૫૧)

આમ, લીલાચરિત્રો મોક્ષમાર્ગના પ્રારંભથી લઈને
પુરુષોત્તમની પ્રાપ્તિ સુધી અતિ ઉપયોગી છે. તેથી
શ્રીજીસમકાલીન પરમ વિજ્ઞાની નંદસંતો અને
દાસપંકિતના સંતો તથા હરિભક્તો પણ ભગવાન
શ્રીહરિના લીલાચરિત્રોની વાતો કાયમ કરતા-કરાવતા
રહેતા હતા.

અહીં પ્રસ્તુત લેખમાળા ‘લીલાચરિત્ર મહિમાગાથા’
દ્વારા ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણે આ ધરા ઉપર પ્રાગટ્ય
પામીને જે જે અનુપમ લીલાચરિત્રો કર્યાં છે તેના
માહાત્મ્યને વાંચવા-વિચારવાથી જીવાત્માના આત્યંતિક
કલ્યાણનું સર્વાંગી પોષણ થશે.

નોંધ : ચિંતન અંકના માધ્યમથી પ્રસ્તુત ‘લીલાચરિત્ર
મહિમાગાથા’ લેખમાળા દ્વારા સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી
સ્વામિનારાયણના દિવ્યચરિત્રોને વારંવાર માણતાં
રહીશું.

શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર

જગન્નાથપુરી (ઓડીશા)

પુરી-કોણાર્ક રોડ, જગન્નાથપુરી

સંપર્ક :- કો.પા. રાહુલ ભગત - મો. ૮૦૦૦૫૮૫૦૬

નોંધ : શ્રદ્ધાળુ યાત્રિકો માટે રહેવા-જમવાની ઉત્તમ વ્યવસ્થા
ઉપલબ્ધ છે. આવનાર યાત્રિક ભક્તોએ ભોજનપ્રસાદ તથા ઉતારા
માટે અગાઉથી જાણ કરવા નમ્ર વિનંતિ.

વયનામૃત ઉપોદ્ઘાત પ્રકરણમાં ભગવાનશ્રી સ્વામિનારાયણની

સ્વાભાવિક દિવ્ય લીલાયેષા

“ સમાસતઃ પ્રોક્તમિદં ચરિત્રં શ્રીધર્મસૂનોરિહ યો મનુષ્યઃ ।

પઠિષ્યતિ શ્રોષ્યતિ વાપિ ભક્ત્યા સ લપ્સ્યતે વૈ પુસ્કુરુષાર્થીસિદ્ધિમ્ ॥ ”

હવે શ્રીજીમહારાજની જે સ્વાભાવિક ચેષ્ટા તે લખીએ છીએ : શ્રીજીમહારાજનો નિત્ય પ્રત્યે પાછલી ચાર ઘડી અથવા ત્રણ ઘડી રાત્રિ રહે ત્યારે ઊઠીને દાતણ કરવાનો સ્વભાવ છે. અને તે પછી સ્નાન કરીને ને ધોયેલું જે કોરું સૂક્ષ્મ વસ્ત્ર તેણે કરીને શરીરને લુઈને પછી ઊભા થઈને પહેરવાના વસ્ત્રને બે સાથળ વચ્ચે ભેળું કરીને તેને બે હાથે કરીને નિચોવીને પછી સાથળને ને પગને લુઈને પછી ધોયેલું સૂક્ષ્મ ઘાટું જે શ્વેત વસ્ત્ર તેને સારી પેઠે તાણીને પહેરે છે. અને શ્વેત વસ્ત્ર પહેરવાની છે રુચિ જેને એવા જે શ્રીજીમહારાજ તે તે પછી બીજું ધોયેલું સૂક્ષ્મ શ્વેત વસ્ત્ર ઓઢીને ને ચાખડી ઉપર ચઢીને પોતાનો નિત્યવિધિ કરીને જમવા પધારે છે. અને પવિત્ર એવું જે જમવા બેસવાનું સ્થાનક ત્યાં જઈને આસન ઉપર બેસે છે. અને જમવા બેસે ત્યારે ઓઢવાના વસ્ત્રને કાનને પછવાડે રાખીને કાનને ઉઘાડા રાખીને જમવા બેસે છે. અને જમવા બેસે ત્યારે ઉગમણું અથવા ઉત્તરાદું મુખ રાખીને ને ડાબા પગની પલાંઠી વાળીને જમણો પગ ઊભો રાખીને ને તે ઉપર જમણા હાથની કૂંણી રાખીને જમે છે. અને જમતાં જમતાં વારંવાર પાણી પીવાનો સ્વભાવ છે. અને જમતાં જમતાં પોતાને જે જમ્યાની જણસ સારી સ્વાદવાળી જણાય તે બીજા કોઈક શ્રેષ્ઠ હરિભક્ત પોતાને મનગમતા હોય તેને અપાવે છે. અને જમતા થકા ઓડકાર ખાઈને પેટ ઉપર હાથ ફેરવવાનો સ્વભાવ છે. અને ક્યારેક તો

કોઈક ભક્તજનની ઉપર પ્રસન્ન થયા થકા પોતાની પ્રસાદીનો થાળ તેને આપે છે અથવા અપાવે છે. અને સાધુને પીરસવું હોય ત્યારે ડાબે ખભે ખેસ નાખીને તે ખેસના છોડાને કેડ સંગાથે તાણી બાંધીને પીરસે છે. અને પીરસે ત્યારે લાડુ, જલેબી આદિક જે જમ્યાની જણસો તેનું વારંવાર નામ લેતા થકા પંક્તિમાં વારંવાર ફરે છે અને સાધુ-હરિભક્તને જમાડવામાં તથા પીરસવામાં પોતાને જે શ્રદ્ધા, આદર અને પ્રસન્નતા તે ઘણી છે.

અને શ્રીજીમહારાજ ક્યારેક તો વર્ષાઋતુ તથા શરદઋતુને વિષે દુર્ગપત્તનને સમીપે ઘેલા નદીનું નિર્મળ જળ જાણીને સાધુ તથા સત્સંગી સહિત નાવા પધારે છે. અને તે નદીના જળને વખાણતા થકા પોતાના ભક્તજનને આનંદ ઉપજાવતા થકા તે ભક્તજન ભેળા બહુ પ્રકારે જળકીડા કરે છે. અને જળમાં ડૂબકી મારે છે ત્યારે પોતાના કાન, નેત્ર અને નાક તેને બે હાથનાં અંગૂઠાને આંગળીએ કરીને દબાવે છે. તથા ડૂબકી મારીને ઝાઝી વાર પછી નીકળે છે, ત્યારે પોતાના મુખારવિંદ ઉપર જમણા હાથને ફેરવીને કોગળા કરવાનો સ્વભાવ છે ! અને ક્યારેક તો નદીના પ્રવાહને મધ્યે ઊભા રહ્યા થકા સાધુની પાસે તાળી વજાડતા થકા ઉત્સાહે સહિત કીર્તન ગાય છે. અને જળમાં સ્નાન કરવા પેસે છે તથા સ્નાન કરીને નીસરે છે ત્યારે પોતાને પ્રિય એવો કોઈક ભક્તજન બળવાન હોય તેના

હાથને પોતાના હાથે કરીને જાલે છે. અને પોતાને દર્શને કરીને હર્ષે યુક્ત છે મુખ જેમાં એવા જે પોતાના ભક્તજન તેમણે સહિત નદીના જળથી બાહેર નીસરીને નદીના કાંઠાને વિષે ઊભા રહ્યા થકા, પ્રથમની પેઠે પહેરેલા વસ્ત્રને નીચોવીને ને શરીરને લુઈને, ધોળો ખેસ સારી પેઠે તાણીને પહેરે છે.

ને પછી ધોળો ફેંટો માથે બાંધે છે. અને માથે ફેંટો બાંધે છે. ત્યારે ફેંટાના છેડાનું છોગલું મૂકીને બાંધે છે. તથા ફેંટાના એક આંટાનો પેચ ભ્રુકુટિની પાંપણ ઉપર લાવીને બાંધે છે. અને પછી ધોળા ખેસને ડાભે ખભે નાખીને ને તે ખેસના છેડાને કેડ્ય સંગાથે તાણી બાંધીને પછી સુંદર ભારે ઘોડી ઉપર અથવા ઘોડા ઉપર અસવાર થઈને, હજારો જે પોતાના ભક્તજન તેમણે ચારેકોરે વીંટાણા થકા ને પોતાનાં દર્શનને કરતા જે ભક્તજન તેમના નેત્રને આનંદ ઉપજાવતા થકા પોતાને ઉતારે પધારે છે. અને શ્રીજીમહારાજ પોતે ચાલે છે ત્યારે ધોળી પછેડીને અથવા ધોળા ખેસને ડાબા ખભા ઉપર આડસોડે નાખીને જમણા હાથને હલાવતા થકા ચાલે છે. અને ક્યારેક રૂમાલે યુક્ત જે જમણો હાથ તેને હલાવતા થકા ચાલે છે. અને ક્યારેક તો ડાબા હાથને કેડ્ય ઉપર મૂકીને જમણા હાથમાં રુમાલને લઈને તે જમણા હાથને હલાવતા હલાવતાં ચાલે છે. અને શ્રીજીમહારાજને સહજે ઉતાવળું ચાલવાનો સ્વભાવ છે. અને પોતે ચાલે છે ત્યારે પોતાની કેડે ચાલતા જે ભક્તજન તે દોડે ત્યારે માંડમાંડ ભેળે ચાલી શકે એવી રીતે ઉતાવળા ચાલે છે. અને જ્યારે પોતે ચાખડી પહેરીને ચાલે છે ત્યારે ચાખડીના ચટચટ શબ્દ થાય છે.

અને ક્યારેક તો પોતે કાંઈક કાર્ય કરવાને તત્પર થયા થકા ઊભા હોય તથા ધીરે ધીરે ચાલતા હોય ત્યારે પોતાના જમણા હાથની મૂઠી વાળીને પોતાના જમણા સાથળમાં ધીરે ધીરે મારવાનો સ્વભાવ છે. અને ક્યારેક તો ઘણાંક માણસની ભીડ થાય છે ને રજ ઉડે છે ત્યારે પોતાની નાસિકાને મુખારવિંદ તેને આડી રૂમાલ દે છે. અને ક્યારેક તો પોતે ઢોલિયા ઉપર બેસે છે, ને ક્યારેક તો ઓછાડે સહિત ગોદડું પાથર્યું હોય તે ઉપર બેસે છે ને ક્યારેક તો ગાદી ઉપર બેસે છે, ને ક્યારેક તો ચાકળા ઉપર બેસે છે, ને ક્યારેક તો ઢોલિયા ઉપર તકિયો પડ્યો હોય તે ઉપર બેસે છે. અને બેસે ત્યારે ક્યારેક તો પલાંઠી વાળીને બેસે છે; ને ક્યારેક તો વસ્ત્રે કરીને ઢીંચણને બાંધીને બેસે છે. અને જ્યારે જ્યારે બેસે ત્યારે બહુધા તો તકિયાનું ઉઠીંગણ કરીને બેસે છે. અને ક્યારેક તો પોતે ઢોલિયા ઉપર અથવા આસન ઉપર બેઠા થકા તકીયાનું ઉઠીંગણ કરીને ને પોતાના પગને લાંબા કરીને ને પગ ઉપર પગને મૂકીને બેસવાનો સ્વભાવ છે. અને ક્યારેક તો પોતે બેઠા થકા ડાબા ચરણારવિંદની ઊર્ધ્વરેખા ઉપર પોતાના જમણા હાથની આંગળીને ઊભી ફેરવી છે. અને ક્યારેક તો પોતાની જીભને એક કોરના દાંત તળે દબાવીને બેસવું એવો સહજ સ્વભાવ છે. અને ક્યારેક તો પોતે બેઠા થકા પોતાની ડોકને બે પાસે મરોડીને કડાકા વગાડે છે અને ક્યારેક તો પોતાના ભક્તજનની પાસે પોતાના વાંસાને દબાવે છે ત્યારે હેંચાની તળે તકીયો રાખીને દબાવે છે.

અને શ્રીજી મહારાજ જ્યાં જ્યાં સહેજે બેઠા હોય ત્યારે તુલસીની માળાને ફેરવે છે અને ક્યારેક તો રમતની પેઠે તે માળાને બેવડી કરીને બે બે મણકા ભેળા ફેરવે છે. અને ક્યારેક તો વાર્તા કરતા થકા તે માળાને ભેળી કરીને બે હાથના તળા વચ્ચે રાખીને ઘસે છે.

અને ક્યારેક તો માળા ન હોય ત્યારે પોતાના હાથની આંગળીના પર્વને ગણે છે. અને ક્યારેક તો નેત્રકમળને મીચીને ધ્યાન કરતા થકા બેસે છે. અને ક્યારેક તો નેત્રકમળને ઉઘાડાં રાખીને ધ્યાન કરતા થકા બેસે છે. અને ક્યારેક તો ધ્યાન કરતા થકા ચમકીને જાગે છે. અને ક્યારેક તો પોતાની આગળ સાધુ વાજિંત્રને વજાડીને કીર્તન ગાતા હોય ત્યારે પોતે ધ્યાન કરીને બેસે છે. અને ક્યારેક તો ચપટી વગાડતા થકા તે સાધુ ભેળા ગાવા લાગે છે. અને ક્યારેક તો સાધુ તાળી વજાડીને કીર્તન ગાતા હોય તે ભેળા પોતે તાળી વજાડીને કીર્તન ગાય છે. અને ક્યારેક તો પોતાની આગળ વાજિંત્ર વજાડીને સાધુ કીર્તન ગાતા હોય તથા પોતાની આગળ કથા વંચાતી હોય તથા પોતે પોતાના ભક્તજનની આગળ વાર્તા કરતા હોય ત્યારે ખસીને તેમને સમીપે જાય છે અને કથા વંચાવતા હોય ત્યારે વારંવાર ‘હરે’ એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરે છે. અને બીજી જે જે ક્રિયા કરતા હોય તેને વિષે પણ તે કથાને ભાને કરીને ક્યારેક તો અચાનક ‘હરે’ એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરે છે. ને તેની સ્મૃતિ થાય છે ત્યારે પોતા પાસે જે ભક્તજન બેઠા હોય તેમની સામું જોઈને મંદ મંદ હસે છે. અને ક્યારેક તો પોતે રાજપામાં વાર્તા કરતા હોય અથવા કથા કરાવતા હોય અથવા કીર્તન ગવરાવતાં હોય અથવા કાંઈક વિચારમાં બેઠા હોય ને તે વચમાં કોઈક જમ્યાનું પૂછવા આવે અથવા કોઈક પૂજા કરવા આવે અથવા હાર ચઢાવવા આવે તો તે ઉપર બહુ કચવાઈ જાય છે.

અને ક્યારેક તો પોતાના ભક્તજનની સભામાં બેઠા થકા ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્યે યુક્ત જે ભક્તિ તે સંબંધી જે જે વાર્તા તે પોતાના ભક્તજનની આગળ કરે છે. અને ક્યારેક તો યોગ, સાંખ્ય, પંચરાત્ર, વેદાંત ઈત્યાદિક જે શાસ્ત્ર તેના રહસ્યની વાર્તા કરે છે. અને ક્યારેક તો પોતાના ભક્તજનની સભામાં બેઠા થકા તે ભક્તજનની આગળ ધર્માદિક સંબંધી વાર્તા કરે છે ત્યારે પ્રથમ પોતાના બે ભુજ ઊંચા ઉપાડીને તાળી વજાડીને સર્વને ધાના રાખીને વાર્તા કરે છે. અને ક્યારેક તો ઘણાક ભક્તજનના સમૂહની મોટી સભા થઈ હોય ને તેમની આગળ ધર્માદિક સંબંધી વાર્તા કરવી હોય ત્યારે છટેથી પણ સંભળાય તેને અર્થે પોતે ઉભા થઈને, ને તાળી વજાડીને, સર્વને ધાના રાખીને વાર્તા કરે છે. અને ક્યારેક તો તે વાર્તા કરવાને વિષે એકાગ્ર ચિત્તે કરીને પોતાને ઓઢવાનું વસ્ત્ર ખસી જાય તેની પણ સુરત રહેતી નથી એવો સ્વભાવ છે. અને ક્યારેક તો પોતાના ભક્તજનની સભામાં બેઠા થકા પોતાના મુખારવિંદને સમીપે બેઠા જે સાધુ તથા હરિભક્ત તેમને પરસ્પર પ્રશ્ન-ઉત્તર કરાવે છે. ને તેમાં કોઈક કઠણ પ્રશ્ન પૂછે તેનો ઉત્તર ન આવડે તો સર્વને આનંદ ઉપજાવતા થકા પોતે ઉત્તર કરે છે અને ક્યારેક તો તે વાર્તા કરતા થકા પુષ્પના ગુચ્છને અથવા કોઈક મોટા પુષ્પને બે હાથે કરીને ચોળી નાંખે છે. અને ક્યારેક તો તે વાર્તા

કરતા થકા પોતાના રૂમાલના છેડાને વળ દેવો એવો સહજ સ્વભાવ છે. અને ક્યારેક તો ઉત્સવને વિષે નાના પ્રકારના દેશથી આવ્યા જે પોતાના ભક્તજન તેમણે પ્રીતિએ કરીને કરી જે મોટી પૂજા તેનો અંગીકાર કરે છે અને ક્યારેક તો ઉત્સવને વિષે પોતાની પૂજા કરવા સારુ ઘણાક હરિભક્ત ભેળા થઈને આવે છે ત્યારે તેમણે ચઢાવ્યા જે પુષ્પના હાર, તેને પોતાના બે હાથે કરીને ગ્રહણ કરે છે, તથા ચરણારવિંદે કરીને ગ્રહણ કરે છે, તથા છડીએ કરીને ગ્રહણ કરે છે.

અને ક્યારેક તો પોતાના દર્શન માત્રે કરીને પોતાના ભક્તજનને સમાધિ કરાવે છે, ને ક્યારેક તો તે સમાધિમાંથી તત્કાળ ઉઠાડે છે. અને ક્યારેક તો તે પોતે સભામાં બેઠા હોય ને કોઈક ભક્તજનને પોતાની પાસે તેડવો હોય ત્યારે, નેત્રકમળની સાને કરીને અથવા અંગૂઠા પાસેની જે આંગળી તેની સાને કરીને તે ભક્તને બોલાવી લે છે. અને ક્યારેક તો મોગરા આદિક પુષ્પના હારને તથા લીંબુ આદિક જે ફળ તેને શીતળ જાણીને પોતાની આંખ ઉપર વારંવાર અડાડે છે. અને ક્યારેક તો પોતે ભગવત્કથા કરાવીને સાંભળે છે અથવા પોતે કથા કરે છે. અથવા પોતે ભગવદ્વાર્તા કરે છે અથવા કીર્તન ગવરાવીને તે ભેળા પોતે ગાય છે. અથવા મંદિર કરાવે છે. અથવા સાધુ બ્રાહ્મણને જમાડે છે. ઈત્યાદિક સત્ક્રિયા કર્યા વિના ક્યારેય નવરું ન રહેવું એવો સ્વભાવ છે. અને પોતે ભક્તિ-ધર્મ સંબંધી જે જે કાર્યનો આરંભ કરે છે તેને સંપૂર્ણ કરવામાં પોતાને શીઘ્રપણું ઘણું છે.

અને છીંક ખાવી હોય ત્યારે પ્રથમથી પોતાના રૂમાલને ખોળીને તે રૂમાલને મુખારવિંદ આગળ રાખીને છેટે સંભળાય એવી રીતે ઊંચે સ્વરે છીંક ખાય છે. અને જ્યારે જ્યારે એવી છીંક ખાય છે ત્યારે બે-ત્રણ ભેળી છીંક ખાય છે. અને જ્યારે પોતે બગાસું ખાય છે ત્યારે 'હરિ હરિ હરિ' એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરતા થકા, પોતાને હાથે કરીને નેત્રકમળને બે-ત્રણવાર ચોળે છે. અને નિષ્કામભક્તે કરી જે પોતાની સેવા તેને વિષે છે રુચિ જેની એવો પોતાનો સ્વભાવ છે અને કાંઈક રમૂજે કરીને અતિશય હસે છે ત્યારે હાથે કરીને પોતાના રૂમાલને મુખારવિંદ આડો દઈને હસે છે. અને ક્યારેક તો દેશાંતર થકી પોતાના સમીપે આવ્યા જે સાધુ તથા પોતાને પ્રિય એવા ભક્તજન તેમને જોઈને પ્રસન્ન થયા થકા તત્કાળ ઊઠીને તેમને બાથમાં ઘાલીને મળે છે. ને તેમને તે તે દેશના સમાચાર પૂછે છે. અને ક્યારેક તો ઉત્સવને વષે પોતાને સમીપે રહીને, પછી પોતાની આજ્ઞાએ કરીને પરદેશમાં જતાં જે સાધુ તેમને પ્રસન્ન થઈને મળે છે. અને ક્યારેક તો પોતાના ભક્તજન ઉપર પ્રસન્ન થઈને તેના મસ્તક ઉપર પોતાના બે હાથ મૂકે છે, અને ક્યારેક તો પ્રસન્ન થઈને કોઈક ભક્તજનના હૃદયને વિષે પોતાના ચરણારવિંદનું ધારણ કરે છે. અને ક્યારેક તો પોતાની આજ્ઞાને તત્કાળ પાળવાને ઈચ્છતો થકો તત્પર થયો જે કોઈક ભક્તજન તથા તે પોતાની આજ્ઞાને રૂડી રીતે પાળીને આવ્યો જે કોઈક ભક્તજન, તેને જોઈને તેની ઉપર પ્રસન્ન થયા થકા તેના હૃદયને વિષે પોતાનાં ચરણારવિંદ આપે છે.

અને ક્યારેક તો કોઈક ભક્તજન ઉપર પ્રસન્ન થઈને તેને પોતાની પ્રસાદી પુષ્પના હાર આપે છે, તથા તોરા બાજુબંધ આપે છે, તથા પોતાના વસ્ત્ર-આભૂષણ આપે છે. અને અતિશય ઉદાર છે સ્વભાવ જેમનો એવા જે શ્રીજી મહારાજ તે પોતાને અતિશય પ્રિય એવું જે પદાર્થ તે ભારે મૂલ્યવાળું હોય તો પણ તેને દેવોનો મનમાં સંકલ્પ કરતાં થકા તત્કાળ સત્પાત્રને દેઈ દે છે, પણ વાર લગાડતા નથી, એવો સ્વભાવ છે. અને ક્યારેક તો પોતાના હાથ પગની જે આંગળીયોને મરડીને કડાકા વગાડે છે અને ક્યારેક તો પોતાને સમીપે બેઠા જે ભક્તજન તેમની પાસે પોતાના હાથપગની આંગળીયોને મરડાવીને કડાકા વગાડાવે છે. અને ક્યારેક તો કોઈ પ્રાણીને દુઃખીયો દેખીને અથવા સાંભળીને તત્કાળ દયાએ યુક્તથકા 'રામ રામ રામ' એવી રીતે બોલવાનો સ્વભાવ છે. અને વળી ક્યારેક તો હરકોઈ મનુષ્યને દુઃખીયો દેખીને દયાએ કરીને પોતાના ચિત્તમાં ખેદને પામતા થકા પ્રસન્ન થઈને તે મનુષ્યનું દુઃખ ટળે એવી રીતે અન્નવસ્ત્રાદિક પદાર્થે કરીને ઉપકાર કરે છે. અને ક્યારેક તો કોઈકને કોઈ મારતું હોય તેને દેખીને દયાએ કરીને તેને ન દેખી ખમતા થકા તત્કાળ હોંકાર કરીને તેનું નિવારણ કરે છે.

અને ક્યારેક તો પોતાની આગળ કોઈક તો સાધુનું અથવા કોઈક હરિભક્તનું કોઈ ઘસાતું બોલે તેને સાંભળીને તેની ઉપર પોતે કચવાઈ જાય છે, ને તેનો અનાદર કરીને ઠપકો દે છે. અને ક્યારેક તો પોતાના શરીરમાં કાંઈક કસર જેવું હોય ત્યારે પોતાના ડાબા હાથની આંગળીએ કરીને જમણા હાથની નાડીને જુવે છે અને પોતે જ્યારે સભામાંથી ઊઠે છે ત્યારે 'જય સચ્ચિદાનંદ' અથવા 'જય સ્વામિનારાયણ' એમ કહીને, ને સાધુને નમસ્કાર કરીને ઊઠવાનો સ્વભાવ છે. અને જ્યારે પોતે પંથને માર્ગે ઘોડે ચડીને ચાલે છે, ત્યારે ક્યારેક તો લીલાએ કરીને ઘોડાની ડોક ઉપર પોતાના એક પગને લાંબો નાખીને ઘોડાને ચલાવે છે. અને સૂએ ત્યારે પ્રથમ જાગતા થકા હાથની જે આંગળીઓ તે તિલક કરવાની પેઠે ભાલને વિષે ઊભી ફેરવે છે. ને સૂવાનું હોય ત્યારે પોતાની માળાને માગીને જમણા હાથમાં લઈને ફેરવતા થકા સૂવે છે. અને પોતે પોઢે છે ત્યારે પોતાનું મુખારવિંદ ઉઘાડું રાખીને પોઢવાનો સ્વભાવ છે. પોતે ભરનિદ્રામાં સૂતા હોય ને કોઈક જરાક અડી જાય તો તત્કાળ ઝબકીને જાગી જાય છે ને "કોણ છે?" એમ તેને પૂછે છે.

આવી રીતે શ્રીજીમહારાજની જે સ્વાભાવિક ચેષ્ટા તે પોતાની સ્મૃતિને અનુસારે લખી છે. ને બીજી પણ કેટલીક ચેષ્ટા છે એવા જે શ્રીજી મહારાજ તેમણે શ્રીગઢડામાં રહ્યા થકા પોતાના ભક્તજનના સંશય ટાળવાને અર્થે સ્વધર્મ, આત્મજ્ઞાન, વૈરાગ્ય, પોતાના સ્વરૂપનું જ્ઞાન અને પોતાની મહાત્મ્યે સહિત ભક્તિ એ પાંચ વાર્તા સંબંધી જે જે વચનામૃત કહ્યાં છે, તથા ત્યાંથી બીજા ગામમાં જઈને જે જે વચનામૃત કહ્યાં છે, તેમાંથી કેટલાક દિવસનાં જે વચનામૃત, તે શ્રીજીમહારાજના જે એકાંતિક ભક્ત, તેમની પ્રસન્નતાને અર્થે પોતાની જે સ્મૃતિ ને બુદ્ધિ તેને અનુસારે લખીએ છીએ.

સત્સંગ સમાચાર પત્રિકા

સ્વામી ઘનશ્યામદાસજી તથા શા. સ્વામી સર્વમંગલદાસજી
તથા સાધુ ધર્મવલ્લભદાસજી

કથાપારાયણ
દહિસર

દહિસર (મુંબઈ)ને આંગણે પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદથી પાર્ષદ ચિરાગ ભગતના વક્તાપદે યોજાયેલ શ્રીપુરુષોત્તમ પ્રકાશ કથાપારાયણ.

કથાપારાયણ
બોરિવલી

બોરિવલી (મુંબઈ)ને આંગણે પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદથી પાર્ષદ ખુશાલ ભગતના વક્તાપદે યોજાયેલ શ્રીભક્તચિંતામણી કથાપારાયણ.

કથાપારાયણ
જામનગર

જામનગરને આંગણે પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદથી પાર્ષદ ખુશાલ ભગતના વક્તાપદે યોજાયેલ શ્રીભક્તચિંતામણી કથાપારાયણ.

કતારગામ-સુરતને આંગણે પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદથી યોજાયેલ પૂ. છપૈયા સ્વામીના વક્તાપદે શ્રીપુરુષોત્તમ પ્રકાશ કથાપારાયણ.

ડોંગીવલી (મુંબઈ)ને આંગણે મંદિરમાં બિરાજમાન શ્રીધનશ્યામ મહારાજના સાન્નિધ્યમાં પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદથી ઉજવાયેલ જલઝીલણી મહોત્સવ.

ભાવનગરને આંગણે નૂતન શિખરબદ્ધ મંદિરના પટાંગણમાં પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદથી ઉજવાયેલ જલઝીલણી મહોત્સવ.

હ્યુસ્ટન (અમેરિકા)ને આંગણે નૂતન મંદિરના પરીસરમાં પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદથી ઉજવાયેલ જલઝીલણી મહોત્સવ.

કથાપારાયણ જુથળ

જુથળ (તા. માંગરોળ)ને આંગણે પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદથી પાર્ષદ ખુશાલ ભગતના વક્તાપદે યોજાયેલ કથાપારાયણમાં પધારતા સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

કથાપારાયણ કોટડા પીઠા

કોટડા પીઠાને આંગણે પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદથી પાર્ષદ ખુશાલ ભગતના વક્તાપદે યોજાયેલ કથાપારાયણમાં પધારતા સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

મોટીવેશનલ સેમીનાર સરધાર

તીર્થધામ સરધારને આંગણે છાત્રાલય નિવાસી કોલેજીયન વિદ્યાર્થીઓ સાથે પૂ. સ્વામી શ્રી નિખિલેશ્વરાનંદજી (રામકૃષ્ણ મિશન) નો મોટીવેશનલ સેમીનાર

કથાપારાયણ ડોંબીવલી

ડોંબીવલી (મુંબઈ)ને આંગણે પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદથી પાર્ષદ સર્વમંગલ ભગતના વક્તાપદે યોજાયેલ શ્રીભક્તચિંતામણી કથાપારાયણ.

અભયદાન રવિસભા મહુવા

મહુવા મુખ્ય મંદિર પટાંગણમાં પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદથી યોજાયેલ વિશાળ સત્સંગ રવિસભામાં કથાવાર્તાનો લાભ આપતા સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી.

પૂ. સ્વામી પૂર્ણસ્વરૂપદાસજીની આગામી કથાપારાયણો

કથા તારીખ

૧૪ થી ૨૦-૧૧-૨૦૧૮
૧૫ થી ૨૧-૧૨-૨૦૧૮
૨૪ થી ૩૦-૧૨-૨૦૧૮
૬ થી ૧૨-૧-૨૦૧૯

કથા સ્થળ

પ્લોટ વિસ્તાર, મુ. કાંકય, તા. લીલીયા, જી. અમરેલી. સંપર્ક :- મો. ૯૩૭૪૭૧૭૬૦૨
મુ. પરબ વાવડી, તા. ભેંસાણ, જી. જૂનાગઢ. સંપર્ક :- મો. ૯૪૨૮૮૯૦૨૦૨
શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર, કેશોદ. સંપર્ક :- મો. ૯૯૭૭૮૯૦૯૦૦૯
શ્રી સ્વામિનારાયણ મુખ્ય મંદિર, કોણાર્ક-પુરી રોડ, જગન્નાથપુરી (ઓરિસ્સા)

જગન્નાથપુરી કથામાં લાભ ઈચ્છતા ભક્તોએ પ.ભ. ઘનશ્યામભાઈ ઠુંમર - મો. ૯૩૨૪૨૫૯૫૩૨ નો સંપર્ક કરવો.

૧૫ થી ૨૧-૩-૨૦૧૯ | શ્રી સ્વા. મંદિર, સીમાડા-યોગીચોક, સુરત. મો. ૯૦૯૯૯૯૯૯૨૧

॥ શ્રી સ્વામિનારાયણો વિચરવેતરમ્ ॥

પ.પૂ. ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજના રૂડા આશીર્વાદથી

ગોપીનાથજી મહારાજ (ગઢપુર ધામ)

શ્રી સ્વામિનારાયણ મહોત્સવ

અંતર્ગત

॥ શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન ॥

કથા પારાયણ

:: અધ્યક્ષ ::
પ.પૂ. ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી

:: હિપાધ્યક્ષ ::
પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી નાવિલાસચંદ્ર શ્રી ભુજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી

* વક્તા :- પૂ. સદ્. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી *

કથા સમય :- સવારે ૮:૩૦ થી ૧૧:૩૦, બપોરે ૩:૦૦ થી ૬:૦૦

:: આયોજક ::

સમસ્ત અમૃતવેલ ગામ પરિવાર (ગઢપુર પ્રદેશ)

સ્થળ : મુ. અમૃતવેલ, તા. સાવરકુંડલા, જિ. અમરેલી.

:: સંપર્ક ::

મયુરભાઈ મો. ૯૭૨૫૦ ૧૫૫૦૨, દિનેશભાઈ મો. ૯૮૨૫૧ ૪૦૭૮૦, જીવનભાઈ મો. ૯૮૯૮૧ ૬૨૮૭૨
શૈલેષભાઈ મો. ૯૮૨૫૬ ૯૯૯૯૮, બકુલભાઈ મો. ૯૩૨૮૧ ૫૨૩૩૮, ઘનશ્યામભાઈ મો. ૯૮૯૮૫ ૮૮૭૮૪

:: કથા પ્રારંભ ::
તા. ૧૭/૧૧/૨૦૧૮,
શનિવાર

:: કથા વિરામ ::
તા. ૨૩/૧૧/૨૦૧૮,
શુક્રવાર

प.पू. सनातन ध.धु. १००८ श्री आचार्य श्री अण्णप्रसादछ महाराजश्रीना ३३ आशीर्वादथी श्री स्वामिनारायण मंदिर - सरधार द्वारा तथा श्री स्वामिनारायण संप्रदायना देश-विदेशमा सुप्रसिद्ध वक्ता पू. स.गु. स्वामी नित्यस्वरूपदासजुना मार्गदर्शन प्रमाणे तैयार थयेल

नूतन हरिमंदिर मूर्ति प्रतिष्ठा महोत्सव तथा कथापारायण तिथि-तारीख

क्रम	कथा तारीख	कथा तिथि	विगत	स्थल
१	४-११-२०१८ थी १२-११-२०१८	आसो वद - १२ थी कार्तक सुद - ५	श्री स्वामिनारायण सत्संग छावणी	श्री स्वा. मंदिर - सरधार, ता. छ. राजकोट संपर्क :- मो. ७६०००५८५०३
२	१७-११-२०१८ थी २३-११-२०१८	कार्तक सुद - ८ थी कार्तक सुद - १५	श्रीमद् सत्संगिज्वन कथा महोत्सव	मु. अमृतवेल, ता. सावरकुंडला, छ. अमरेली संपर्क :- मो. ८७२५०१५५०२
३	१-१२-२०१८ थी ७-१२-२०१८	कार्तक वद - ८ थी कार्तक वद - ३०	श्रीमद् सत्संगिज्वन कथा महोत्सव	मु. घोरा, ता. उमरेठ, छ. आशंढ संपर्क :- मो. ८८२५१३४१०८
४	८-१२-२०१८ थी १५-१२-२०१८	मागशर सुद - २ थी मागशर सुद - ८	नूतन हरिमंदिर मूर्ति प्रतिष्ठा महोत्सव	वडोदरा संपर्क :- मो. ८८७८८८१००८
५	२३-१२-२०१८ थी २९-१२-२०१८	मागशर वद - १ थी मागशर वद - ८	श्रीमद् भागवत कथा महोत्सव	सुरत संपर्क :- मो. ८३७७८००२२२
६	३०-१२-२०१८ थी ५-१-२०१८	मागशर वद - ८ थी मागशर वद - ३०	श्रीमद् भागवत कथा महोत्सव	राजकोट संपर्क :- मो. ८८२५०७७४५४
७	६-१-२०१८ थी १२-१-२०१८	पोष सुद - १ थी पोष सुद - ६	श्रीमद् सत्संगिज्वन कथा महोत्सव	मु. यलाडा, ता. विसावदर, छ. जूनागढ संपर्क :- मो. ८०८८८८८६३१
८	१२-१-२०१८ थी २०-१-२०१८	पोष सुद - ६ थी पोष सुद - १४	श्रीमद् सत्संगिज्वन कथा महोत्सव	'नूतन श्री स्वा. मुप्य मंदिरनु मेदान' महुवा संपर्क :- मो. ८०८८८८८६३२
९	२२-१-२०१८ थी २८-१-२०१८	पोष वद - २ थी पोष वद - ८	श्रीमद् सत्संगिज्वन कथा महोत्सव	नवसारी संपर्क :- मो. ८४२६१५७५१८
१०	२८-१-२०१८ थी ४-२-२०१८	पोष वद - ८ थी पोष वद - ३०	श्रीमद् सत्संगिज्वन कथा महोत्सव	मु. उत्तराज, ता. शिनोर, छ. वडोदरा संपर्क :- मो. ८८२५१३४१०८
११	१०-२-२०१८ थी १६-२-२०१८	मछा सुद - ५ थी मछा सुद - ११	नूतन हरिमंदिर मूर्ति प्रतिष्ठा महोत्सव	मु. पलासा, ता. नडियाद, छ. भेडा संपर्क :- मो. ८८२५१३४१०८
१२	२८-२-२०१८ थी ६-३-२०१८	मछा वद - १० थी मछा वद - ३०	श्रीमद् सत्संगिज्वन कथा महोत्सव	मु. पीपणाव, ता. छ. आशंढ संपर्क :- मो. ८८२५१३४१०८
१३	७-३-२०१८ थी १३-३-२०१८	कागण सुद - १ थी कागण सुद - ७	श्रीमद् सत्संगिज्वन कथा महोत्सव	पीनर-वंडन (UK) संपर्क :- मो. ००४४७७८८६५७२१६
१४	१३-४-२०१८ थी १९-४-२०१८	चैत्र सुद - ८ थी चैत्र सुद - १५	श्रीमद् सत्संगिज्वन कथा महोत्सव	ओरिवली, मुंढर्ग संपर्क :- मो. ८८२०१८००४५
१५	२०-४-२०१८ थी २६-४-२०१८	चैत्र वद - १ थी चैत्र वद - ७	रजत जयंती महोत्सव	मु. गालसा, ता. छ. भरुच संपर्क :- मो. ८८२५१३४१०८
१६	२८-४-२०१८ थी ४-५-२०१८	चैत्र वद - ८ थी चैत्र वद - ३०	श्रीमद् भागवत कथा महोत्सव	माहावदर संपर्क :- मो. ८४२६२३०७६६
१७	५-५-२०१८ थी ११-५-२०१८	वेशाभ सुद - १ थी वेशाभ सुद - ७	श्रीमद् भागवत कथा महोत्सव	सुरत संपर्क :- मो. ८८१३०३८३४५
१८	१४-५-२०१८ थी १८-५-२०१८	वेशाभ सुद - ८ थी वेशाभ सुद - १५	श्री स्वामिनारायण भाणयुवा महोत्सव	श्री स्वा. मंदिर - सरधार, ता. छ. राजकोट संपर्क :- मो. ७६०००५८५०३
१९	२०-५-२०१८ थी २६-५-२०१८	वेशाभ वद - २ थी वेशाभ वद - ७	नूतन हरिमंदिर मूर्ति प्रतिष्ठा महोत्सव	मु. वेकरीया, ता. विसावदर, छ. जूनागढ संपर्क :- मो. ८८२४४६७८०५
२०	२८-५-२०१८ थी ३-६-२०१८	वेशाभ वद - ८ थी वेशाभ वद - ३०	नूतन हरिमंदिर मूर्ति प्रतिष्ठा महोत्सव	राजकोट संपर्क :- मो. ८८७८७१२७६८

स्नेहનો સાદ

શુભ દિપાવલી તથા નૂતન વર્ષના પાવન પ્રસંગે...
અમે, તમે અને આપણે સૌ સાથે મળી આવો કરીએ એક અનોખો શુભારંભ...

અધ્યક્ષશ્રી
પ.પૂ. ઇ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી આચાર્ય
શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી

ઉપાધ્યક્ષશ્રી
પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ભાવિઆચાર્ય
શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી

૨૩મી શ્રી સ્વામિનારાયણ સત્સંગ ધાવણી

તીર્થધામ સરધાર

: પ્રારંભ :

* ૪-૧૧-૨૦૧૮ *

વાઘ બારશ

પ્રયોજક

પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

: પુર્ણાહુતિ :

* ૧૨-૧૧-૨૦૧૮ *

લાભ પાંચમ

સત્સંગ ધાવણીના કાર્યક્રમની રૂપરેખા

સવાર

૪.૩૦ થી ૬.૩૦	સ્નાનાદિક - પૂજાવિધિ
૬.૩૦ થી ૭.૦૦	પ્રભાતિયા
૭.૦૦ થી ૮.૦૦	કીર્તન વિવેચન
વક્તા :- પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી	
૮.૦૦ થી ૯.૧૫	શ્રીહરિલીલામૃત કથા
વક્તા :- પૂ. સ્વામી શ્રી પૂર્ણસ્વરૂપદાસજી	
૯.૧૫ થી ૯.૪૫	ધ્યાન અનુષ્ઠાન
૯.૪૫ થી ૧૦.૧૫	જ્ઞાનગોષ્ઠી
૧૦.૧૫ થી ૧૧.૩૦	વચનામૃત વિવેચન
વક્તા :- પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી	
૧૧.૩૦ થી ૧૨.૦૦	પ્રવચન-માનસીપૂજા
૧૨.૦૦ થી ૧.૦૦	મહાપ્રસાદ

બપોર

૧.૦૦ થી ૨.૦૦	વચનામૃત-કથા-પ્રશ્નોત્તરી
૨.૦૦ થી ૩.૩૦	વિશ્રાંતિ
૩.૩૦ થી ૩.૪૫	માનસી-ફગવા-કીર્તનભક્તિ
૩.૪૫ થી ૫.૦૦	શ્રીહરિલીલામૃત કથા
વક્તા :- પૂ. સ્વામી શ્રી પૂર્ણસ્વરૂપદાસજી	
૫.૦૦ થી ૬.૧૫	શ્રી ગોપાળાનંદ સ્વામીની વાતોની કથા
વક્તા :- પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી	
૬.૧૫ થી ૭.૩૦	પ્રવચન-ગોડી-આરતી-સ્તુતિ
૭.૩૦ થી ૮.૩૦	મહાપ્રસાદ
૮.૩૦ થી ૯.૦૦	સ્વાભાવિક ચેષ્ટાગાન
૯.૦૦ થી ૧૦.૦૦	વ્યાખ્યાનમાળા (લાઈવ લક્ષ્ય)
૧૦.૦૦ થી ૪.૩૦	વિશ્રાંતિ

પ્રભાતફેરી, કથામૃત, જ્ઞાનગોષ્ઠી, નિત્ય માનસીપૂજા, વચનામૃત પ્રશ્નોત્તરી, સમૂહ આરતી, નૂતનવર્ષ પૂજન, રાસોત્સવ, શેરડી-ઓળા ઉત્સવ, ધર્મકુળ દર્શન

સ્થળ : 'શ્રી સ્વામિનારાયણ બાગ' શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર, સરધાર

પ.પૂ. ૧૦૮ ભાવિઆચાર્ય
શ્રી નૃગોન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી

॥ શ્રી સ્વામિનારાયણો વિજયતેતરામ્ ॥

શુભ દિપાવલી અને નૂતન વર્ષાભિનંદન...

પ.પૂ. ધ.ધુ. ૧૦૦૮ આચાર્યશ્રી
અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી

પ્રતિ,

દેશ-વિદેશમાં વસતા ભગવાન શ્રીહરિના લાડીલા ધર્મકુળ આશ્રિમ સર્વે પ.ભ. હરિભક્ત પરિવાર સમસ્ત.

મહાશુભસ્થાન વૃત્તાલયે બિરાજીત શ્રીહરિકૃષ્ણ મહારાજ, શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ દેવના ચરણકમલ સમીપેથી શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ દેવ પીઠાધીશ્વર પ.પૂ. ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી એવં અમારા શુભાશીર્વાદ સહ જય શ્રી સ્વામિનારાયણ વાંચશો.

દિપાવલી, શાસ્ત્રોક્ત અને પુરાણોક્ત પૃષ્ઠભૂમિ પ્રમાણે પ્રભુ શ્રીરામ દ્વારા અધર્મરૂપી રાવણનો અંત કર્યા બાદ પોતાની પ્રજાને પોતાના વાત્સલ્ય અને સાન્નિધ્યનું સુખ આપવા અને રામરાજ્યના શ્રીગણેશ કરવા અયોધ્યા નગરીને વિષે પુનઃ આગમન અને ભગવાન શ્રીરામના ૧૪ વર્ષના વિયોગથી વ્યાકુળ અને પ્રભુદર્શન માટે આતુર પ્રજાજનોએ, ભગવાનના આગમનના હર્ષ અને પોતાનો ભાવ વ્યક્ત કરવા સમગ્ર નગરીને દીવડાની હારમાળા કરી પ્રકાશિત કરી તે અવસરની સ્મૃતિ છે. આમ તો પ્રભુ શ્રીરામનું આગમન અમાસની અંધારી રાતે થયું, પરંતુ પ્રજાના હૃદયના ઉત્સાહ અને પ્રભુ શ્રીરામ પ્રત્યે પોતાની શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસે એ ઘોર અંધકારનો છેદ ઉડાડી પૂનમના અજવાળાને ઝખાવે તેવો પ્રકાશ પાથરી દીધો, ત્યારથી દિપાવલીનો ઉત્સવ એ અસત્ય, અન્યાય, અધર્મ, હતાશા, ઉદાસીનતા અને નકારાત્મક વિચારોના અંધકારનો પરાજય અને સત્ય, ન્યાય, ધર્મ, હર્ષ, ઉલ્લાસ અને શ્રદ્ધા-વિશ્વાસના દીપોના પ્રકાશની જીવનમાં થતાં ઉજાસના વિજયના પ્રતિક રૂપે ઉજવાય છે.

ઉપરોક્ત ઉજવલ પરંપરામાં આવનાર આ દિપાવલીનો શુભપર્વ તમારા સર્વેના જીવનમાંથી હતાશા, ઉદાસીનતા, નકારાત્મક વિચારો, દુઃખ-દારિદ્રતા અને વિટમણાઓના અંધકાર દૂર કરે અને સત્ય, ધર્મ, હર્ષ, ઉલ્લાસ અને શ્રદ્ધા-વિશ્વાસના દીપ પ્રકાશમાન કરે તેવી ભગવાન શ્રીહરિના ચરણોમાં પ્રાર્થના.

તેમજ આગામી નૂતન વર્ષમાં તમારા જીવનમાં સુખ-શાંતિ, સમૃદ્ધિ, ધર્મ-ભક્તિની અભિવૃદ્ધિ થાય અને ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણે સ્થાપેલ મૂળ સંપ્રદાયના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોને પોષણ મળે તથા સત્સંગ વિકાસ થાય તેવી સદૈવ કામના સહ પ.પૂ. ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી આચાર્ય મહારાજશ્રી તથા સમગ્ર ધર્મકુળ પરિવારના શુભાશીર્વાદ.

અત્ર કુશલ તત્રાસ્તુ

આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીના આશીર્વાદ સહ

નૃગોન્દ્રપ્રસાદજી

લાલજી મહારાજશ્રી, વડતાલ

